

หน่วยที่ 14

คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู

รองศาสตราจารย์ภณิดา มาประเสริฐ (ผู้เขียนเดิม)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พินสุวรรณ *

ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พินสุวรรณ

วุฒิ วท.บ. (ชีววิทยา) เกียรตินิยม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ประ.ด. (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหิดล, ป.บัณฑิต (วิชาชีพครู)

ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

หน่วยที่เขียน หน่วยที่ 14

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พินสุวรรณ ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมของครู ความซื่อสัตย์สุจริต จิตสาธารณะ และเสียสละต่อส่วนรวม

สง.ป. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

หน่วยที่ 14

คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู

เค้าโครงเนื้อหา

- ตอนที่ 14.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของครู
 - 14.1.1 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมต่อครูและวิชาชีพครู
 - 14.1.2 คุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพครู
 - 14.1.3 ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของครู
 - 14.1.4 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู
- ตอนที่ 14.2 จรรยาบรรณของครู
 - 14.2.1 ความสำคัญของจรรยาบรรณต่อครูและวิชาชีพครู
 - 14.2.2 จรรยาบรรณที่สำคัญในวิชาชีพครู
 - 14.2.3 ปัญหาจรรยาบรรณของครู
 - 14.2.4 แนวทางการพัฒนาจรรยาบรรณของครู
- ตอนที่ 14.3 วินัยของครู
 - 14.3.1 ความสำคัญของวินัยต่อครูและวิชาชีพครู
 - 14.3.2 วินัยที่สำคัญในวิชาชีพครู
 - 14.3.3 ปัญหาวินัยของครู
 - 14.3.4 แนวทางการพัฒนาวินัยของครู

แนวคิด

1. คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญในการรักษามาตรฐานวิชาชีพและทำให้ครูมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานด้วยความรักงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง แต่ครูยังมีปัญหาคุณธรรมจริยธรรมทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะทางคุณธรรมที่ไม่เพียงพอ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูจึงต้องเน้นการพัฒนาความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาด้วยชุดจริยธรรมที่ครบวงจร

2. จรรยาบรรณมีความสำคัญในการสร้างมาตรฐานพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพตามขอบเขตของจรรยาบรรณในวิชาชีพ แต่ครูยังมีปัญหาไม่ตระหนักในสำคัญของจรรยาบรรณ แม้จะมีมาตรการที่เด็ดขาด การพัฒนาจรรยาบรรณของครูจึงควรเน้นการใช้อิทธิพลสังคมเพื่อขัดเกลาและโน้มน้าวให้ครูมีจรรยาบรรณ
3. วินัยมีความสำคัญในการเป็นมาตรการส่งเสริมการกระทำที่ดีของครู วินัยครอบคลุมงานทั้งหมดในวิชาชีพครู แต่ครูยังมีการกระทำผิดวินัยในหลาย ๆ ด้าน และในทุกระดับความรุนแรงของโทษทางวินัย รวมทั้งหน่วยงานดำเนินการพัฒนาวินัยให้ครูอย่างไม่จริงจัง ไม่ครบวงจร และไม่ต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาวินัยจึงต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เป็นพื้นฐานที่ถาวรของวินัย

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 14 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์ปัญหาและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครูได้
2. วิเคราะห์ปัญหาและการพัฒนาจรรยาบรรณในวิชาชีพครูได้
3. วิเคราะห์ปัญหาและการพัฒนาวินัยในวิชาชีพครูได้

ความนำ

คำที่มีความเกี่ยวข้องอย่างสำคัญกับคุณธรรม คือคำว่า จริยธรรม ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และสัมพันธ์กัน คนในสังคมจึงอาจเรียกว่าคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ครอบคลุมความหมายของทั้งสองคำ หรืออาจเรียกว่าคุณธรรมเพียงคำเดียว โดยมีกรวมความหมายของจริยธรรมไว้ด้วย นอกจากนั้นยังมีคำทางการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับคำว่า คุณธรรม จริยธรรม อีกสองคำคือคำว่า จรรยาบรรณ และวินัย โดยคุณธรรมจริยธรรม จะเป็นหลักการสำหรับคนทั่วไปในสังคม ในขณะที่จรรยาบรรณเป็นการนำคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพแต่ละอาชีพที่มีลักษณะแตกต่างกัน จรรยาบรรณของอาชีพต่าง ๆ จึงมีความแตกต่างกันในบางประเด็น ส่วนวินัยเป็นระเบียบที่กำกับความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามจรรยาบรรณของอาชีพที่กำหนดไว้ ในหน่วยนี้จึงเสนอทั้ง คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และวินัยในวิชาชีพครู

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตอนที่ 14.1

แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของครู

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 14.1 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละตอน

หัวเรื่อง

- เรื่องที่ 14.1.1 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมต่อครูและวิชาชีพครู
- เรื่องที่ 14.1.2 คุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพครู
- เรื่องที่ 14.1.3 ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของครู
- เรื่องที่ 14.1.4 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู

แนวคิด

1. คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อครู โดยการเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติที่ดีของครู ทำให้ครูได้รับการสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จทั้งในวิถีชีวิตประจำวันและวิถีชีวิตในวิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรมยังมีความสำคัญต่อวิชาชีพในการรักษามาตรฐานวิชาชีพ ในการให้บริการแก่สังคม รวมทั้งมีบุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่จะเป็นกำลังในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ
2. คุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพครูมีพื้นฐานมาจากคุณธรรมจริยธรรมในสังคมซึ่งเป็นทั้งคุณธรรมพื้นฐานของการสร้างครูและเป็นคุณธรรมที่ครูจะสร้างให้กับนักเรียน และสังคม โดยมีคุณธรรมเกี่ยวกับความรัก ความเมตตา ความซื่อสัตย์สุจริต จิต-สาธารณะ และเสียสละต่อส่วนรวมเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญของความเป็นครู
3. ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญของครูคือการขาดความรู้ความเข้าใจในคุณธรรมอย่างแท้จริง รวมทั้งมีปัญหาด้านเจตคติและทักษะทางคุณธรรมจริยธรรม
4. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูควรอิงหลักพื้นฐานทางศาสนาซึ่งเป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของคุณธรรมในวิชาชีพโดยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางคุณธรรม จริยธรรมที่ถูกต้อง และการพัฒนาเป็นชุดจริยธรรมที่สัมพันธ์กันอย่างครบวงจรและถูกต้องตามขั้นตอนเพื่อบรรลุเป้าหมายและความหมายของคุณธรรมนั้น ๆ

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 14.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมต่อครูและวิชาชีพครูได้
2. อธิบายปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของครูได้
3. วิเคราะห์ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของครูได้
4. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูได้

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เรื่องที่ 14.1.1 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมต่อครู และวิชาชีพครู

คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อครูและวิชาชีพครู ครูจึงต้องเข้าใจความหมายและความสำคัญของ
คุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อบุคลากรครูและวิชาชีพครู ดังนี้

1. ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมไว้แตกต่างกัน
ดังนี้

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี (2556, น. 263)

จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม (2556, น. 303)

นอกจากความหมายข้างต้นแล้ว พจนานุกรมลองแมน (Longman, 2003) ได้ให้ความหมายของคำว่า
คุณธรรมและจริยธรรม สรุปได้ดังนี้

คุณธรรม (Virtue) คือ สภาพความดีของลักษณะและพฤติกรรม คุณภาพความดีเฉพาะในลักษณะของ
บุคคล ประโยชน์หรือข้อได้เปรียบที่ทำให้ของบางอย่างดีกว่าหรือให้ประโยชน์ได้มากกว่า (Longman, 2003, p.
1841)

จริยธรรม (Ethic) คือ ความคิดหรือความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติและเจตคติของบุคคล หลักการ
ของความประพฤติสำหรับการตัดสินใจว่าสิ่งใดผิดหรือถูก (Longman, 2003, p. 533)

ศีลธรรม (Moral) คือ หลักการหรือมาตรฐานของความประพฤติดี (Longman, 2003, p. 1066)

ความหมายของคุณธรรมจริยธรรมที่ใช้ในสังคมจึงยังไม่ชัดเจนตายตัว แต่ก็มี ความหมายหลักในแนวทาง
เดียวกันคือเป็นหลักของการทำดีเพื่อประโยชน์ของผู้ปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้อง และสังคม อนึ่งในหน่วยนี้จะกล่าวถึง
คุณธรรมจริยธรรม ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

คุณธรรมและจริยธรรมจึงมีความหมายใกล้เคียงกันและมีความสัมพันธ์กัน โดยคุณธรรมเป็นสภาพที่พึง
ประสงค์ในด้านความดี ความควร ความถูกต้อง ส่วนจริยธรรมเป็นการปฏิบัติไปสู่สภาพที่พึงประสงค์นั้น คุณธรรม
จึงเป็นสภาพทางจิตใจที่จะโน้มนำการกระทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดี และไม่ประพฤติสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้น
คุณธรรมจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดจริยธรรม และจริยธรรมเป็นผลของการมีคุณธรรม หรืออีกนัยหนึ่งคุณธรรม
เป็นเรื่องของความจริงแท้หรือสัจธรรม ส่วนจริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น แต่งขึ้นตามเหตุผลของมนุษย์ หรือตาม
ความต้องการของมนุษย์

2. ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมต่อวิชาชีพครู

คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อครูและวิชาชีพครู ดังนี้

2.1 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมต่อครู

2.1.1 ความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน การมีคุณธรรมจริยธรรมช่วยให้ครูมีการดำรงชีวิตที่ดีทั้งการมีสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตที่ดี เช่น

1) ด้านสุขภาพทางกาย หลักคุณธรรมจริยธรรมที่สังคมยึดถือนั้นมีขอบข่ายสาระที่ช่วยพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจของคน การใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมจึงเกิดผลดีทางร่างกาย เช่น ครูที่มีคุณธรรมเกี่ยวกับทางสายกลางจะมีพฤติกรรมบริโภคอาหารแต่พอสมควร ครูจึงไม่อ้วนเกินไปและไม่เป็นโรคต่าง ๆ อันเนื่องจากการบริโภค ทำให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนและครอบครัวได้เป็นปกติ และมีความแคล่วคล่องในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต นอกจากนี้จะทำให้ครูเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นที่ชื่นชมของบุคคลอื่น

2) ด้านสุขภาพจิต หากครูดำรงตนในคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ครูจะเป็นผู้ประพฤติในทางที่ดี หลีกเลียงหรือลดเลิการประพฤติที่ไม่ดี สามารถใช้คุณธรรมเป็นเครื่องประคับประคองจิตใจและการดำรงชีวิตให้เป็นไปในทางที่เป็นผลดีต่อตน คนอื่น และสังคม เช่น มีการประกอบอาชีพโดยสุจริต ไม่หลงในลาภยศของตนเอง มีการคิดการพูดและการกระทำของตนเองที่สอดคล้องกัน ไม่พูดอย่างหนึ่งแต่ทำอีกอย่างหนึ่ง ไม่ทำดีในเรื่องหนึ่งแต่ทำชั่วในอีกเรื่องหนึ่ง นอกจากนี้ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมสามารถเผชิญชีวิตอย่างมีสติปัญญาและสุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งได้รับการยอมรับยกย่องจากบุคคลอื่น

2.1.2 ความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน ในวิชาชีพ ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม จะได้รับการเคารพจากศิษย์ ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและผู้บังคับบัญชา ทำให้มีความก้าวหน้าในการทำงานและการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณให้เป็นตัวอย่างที่ดีของบุคลากรในวิชาชีพ ในด้านการงานการเป็นผู้นำของสังคม ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ รวมทั้งเป็นเพื่อนมนุษย์ที่ดีของคนในกลุ่มสังคมอื่น เมื่อครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมหลาย ๆ คนมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งแม้แต่ละคนจะมีคุณลักษณะและความคิดแตกต่างกันก็ตาม ครูเหล่านั้นจะมีวิธีการดำเนินงานและวิธีการหาข้อยุติในทางที่เป็นคุณแก่บุคคลและส่วนรวมได้โดยไม่ต้องมีการขัดแย้งกัน สังคมครูจึงเป็นสังคมที่ดี ครูจึงเป็นตัวแทนที่ดีของสังคม สามารถนำให้สังคมมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี และได้รับการยกย่องให้เป็นเป็นผู้นำที่ดีของสังคม

2.2 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมต่อวิชาชีพครู คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อวิชาชีพครูในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ

2.2.1 การรักษามาตรฐานวิชาชีพ การที่ครูมีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยสำคัญในการรักษามาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้ในกฎหมายทางการศึกษา และช่วยให้วิชาชีพมีบทบาทตามหน้าที่ที่มีต่อสังคมรวมทั้งมีบทบาทตามสถานภาพที่ได้รับการยกย่องให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ผู้รับบริการและสังคมได้รับคุณประโยชน์จากการศึกษาตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

2.2.2 การยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ การที่ครูมีมาตรฐานการทำงานตามมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้ ทำให้ครูมีวัฒนธรรมองค์การที่พึงประสงค์ องค์การที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพจึงสามารถใช้วิชาการ งบประมาณ และทรัพยากรอื่นในการยกระดับวิชาชีพให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคมมากยิ่งขึ้น

การที่ครูแต่ละคนจะมีคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่ เพียงใด จึงไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะต่อตัวครูเท่านั้น แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวิชาชีพ ผู้เป็นสมาชิกของวิชาชีพจึงต้องไม่ปล่อยปละละเลยการมีคุณธรรม ไม่ควรพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามความพอใจของตนเอง แต่จะต้องพัฒนาตนให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์และครูที่สมบูรณ์เพื่อสร้างนักเรียนที่สมบูรณ์ รวมทั้งการสร้างวิชาชีพที่สมบูรณ์ทั้งด้านภาพลักษณ์ของวิชาชีพ มาตรฐานวิชาชีพ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพ

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เรื่องที่ 14.1.2 คุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพครู

คุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพครูอาจแบ่งได้เป็น 5 ด้าน คือ คุณธรรมของความเป็นคน คุณธรรมตามหลักศาสนา คุณธรรมของความเป็นคนไทย คุณธรรมของการเป็นข้าราชการ และจริยธรรมของครู โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. คุณธรรมของความเป็นคน

กิริติ บุญเจือ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550 ค. น. 2-7) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณธรรมความเป็นคนว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้จัดการระดมสมองผู้ทรงคุณวุฒิจากศาสนา องค์กรต่าง ๆ และได้ข้อสรุปได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแห่งความเป็นคนก่อน โดยสร้างให้คนไทยทั้งชาติสำนึกว่าทุกคนเป็นคน ก่อนที่เขาจะนับถือศาสนา และเข้าสู่ฐานะใดในสังคม มิฉะนั้นเขาจะไม่เป็นคนที่พึงประสงค์ คนไทยที่พึงประสงค์ ศาสนิกที่พึงประสงค์ และผู้ประกอบการวิชาชีพที่พึงประสงค์ คุณธรรมของความเป็นคนเป็นคุณธรรมที่ทุกคนต้องมีอยู่เสมอ และต้องมีทั้ง 4 ข้อ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบของการเป็นคนที่มีสมบูรณ์ หากขาดข้อใดข้อหนึ่งจะทำให้เกิดความไม่สมดุลหรือเสียศูนย์ เพราะคุณธรรมบางประการมีผลทั้งให้คุณและโทษเนื่องจากมีสภาพเป็นกิเลสด้วย คุณธรรมแม่บทของความเป็นมนุษย์ 4 ประการ ได้แก่

1.1 ความรู้รอบ เป็นลักษณะที่จำเป็นของความประพฤติดี หมายถึง การเล็งเห็น การหยั่งรู้โดยง่ายและชัดเจนว่าอะไรควรประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ การคิดคำนึงและประสบการณ์จะช่วยให้เกิดความรู้รอบที่ลึกซึ้ง ความรู้รอบนี้จึงไม่ได้หมายความว่ามีความรู้มากหรือการเป็นผู้แสวงหาความรู้เท่านั้น

1.2 ความเข้มแข็ง แบ่งเป็นความเข้มแข็งทางกายภาพ ได้แก่ กล้าเสี่ยง กล้าเผชิญความยากลำบาก อันตราย และความตายเพื่ออุดมการณ์ และความเข้มแข็งทางจิตใจ รวมทั้งกล้าเผชิญการถูกใส่ร้าย การเยาะเย้ย การถูกเข้าใจผิดโดยมั่นใจว่าตนทำดี

1.3 ความพอเพียง มนุษย์มีสัญชาตญาณที่จะกระตุ้นให้ทำกิจการบางอย่างเพื่อการอยู่รอดของตนและเผ่าพันธุ์ ซึ่งเมื่อหมดความจำเป็นสัญชาตญาณนั้นก็จะหยุดทำงานโดยอัตโนมัติ นอกจากนั้นมนุษย์ยังสามารถสำนึกและปลูกสัญชาตญาณได้ตามใจ มนุษย์จึงใช้สัญชาตญาณเลยเถิดเกินความจำเป็นตามธรรมชาติ จนบางครั้งเป็นการใช้สัญชาตญาณเพื่อความพึงพอใจเท่านั้น การไม่รู้จักรักษาควบคุมพลังในตัวให้อยู่ในขอบเขตของจุดมุ่งหมายของชีวิต มักจะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากมากมายแก่ตัวเองและสังคม เนื่องจากเมื่อคนหนึ่งใช้พลังเกินขอบเขตอย่างไม่ถูกต้อง ก็มักจะก้าวล้ำสิทธิอันชอบธรรมของผู้อื่น เช่น การสังสมสมบัติด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง คุณธรรมความพอเพียงจึงช่วยให้รู้ว่าอะไรควรอยู่ในขอบเขตแค่ไหน ขณะเดียวกันการไม่ใช้สัญชาตญาณเลยจะทำให้เป็นคนไร้พลังและไร้

ประโยชน์ การใช้สัญชาตญาณเกินขอบเขตก็จะก่อให้เกิดความเดือดร้อน จึงต้องฝึกให้รู้จักใช้พลังและสัญชาตญาณในขอบเขตอันควรตามสภาพและฐานะของบุคคล

ความพอเพียง เป็นการเดินสายกลางระหว่างกิเลสที่ตรงกันข้าม เช่น ความเข้มแข็งเป็นทางสายกลางระหว่างความซื่อสัตย์กับความบ้าปิ่น ความพอเพียงเป็นทางสายกลางระหว่างการขาดกับการเกิน ทั้งนี้ทางสายกลางมิได้หมายถึงการบวกกันหารสองด้วยวิธีการทางเลขคณิต แต่หมายถึงการเก็บข้อดีจากทั้งสองข้างที่เลยเถิดเพื่อดำเนินชีวิตให้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ดังนั้น แม้ทางสายกลางจะอยู่ระหว่างกิเลสที่ตรงกันข้าม แต่ก็อยู่คนละระดับกับกิเลส

1.4 ความยุติธรรม ได้แก่ การให้แก่ทุกคนตามความเหมาะสมโดยต้องรู้ว่าเรามีกำลังให้เพียงใด ควรให้แก่ใคร อย่างไร โดยจำเป็นต้องมีคุณธรรมความรู้รอบ ความเข้มแข็ง และความพอเพียงเข้ามามีส่วนด้วย ความยุติธรรมนี้ถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของคุณธรรมทุกอย่าง เป็นแก่นหรือสาระของคุณธรรมทุกชนิด คุณธรรมอื่นๆ เป็นเพียงแง่ต่าง ๆ ของความยุติธรรม ผู้ที่มีความยุติธรรมสูงจึงเปรียบพร้อมด้วยคุณธรรมทุกอย่าง มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในตัวเอง แต่สังคมพยายามนิยามความยุติธรรมเพื่อตอบสนองความเห็นแก่ตัวอยู่เนื่อง ๆ จึงต้องพิจารณาว่าอะไรคือความยุติธรรมที่ต้องปฏิบัติในสังคม ใครควรได้รับความยุติธรรมแค่ไหน ใครเป็นผู้กำหนดกรอบและกระบวนการความยุติธรรม

2. คุณธรรมตามหลักศาสนา

ศาสนาต่าง ๆ มีหลักธรรมที่ช่วยให้บุคคลเป็นคนดีโดยมีตัวอย่างหลักคุณธรรมจริยธรรมทางศาสนาที่สำคัญ ได้แก่

2.1 ศาสนาพุทธ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2547, น. 21-22) ได้ระบุว่าคนมีศีลธรรมหรือมีมนุษยธรรมที่เรียกได้ว่าเป็นอารยชน เป็นผู้ที่มีธรรม 10 ข้อ เรียกว่า กุศลธรรมบถ (ทางทำกรรมดี) หรือธรรมจริยา ซึ่งจัดเป็นอารยธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์โดยทำให้คนเจริญขึ้นพร้อมทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ธรรมจริยา 10 ข้อนี้ ประกอบด้วย

2.1.1 มีสุจริต 3 คือ มีความประพฤติดีประพฤติชอบ 3 ประการ ได้แก่

- 1) กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งดีงามถูกต้อง ประพฤติดีชอบด้วยกาย
- 2) วาจาสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งดีงามถูกต้อง ประพฤติดีชอบด้วยวาจา
- 3) มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งดีงามถูกต้อง ประพฤติดีชอบด้วยใจ

2.1.2 ประพฤติตามอารยธรรม โดยปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรม 10 ประการ คือ

ทางกาย 3 ได้แก่

- 1) ละเว้นการฆ่า การบีบคั้นเบียดเบียน มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน
- 2) ละเว้นการแย่งชิงลักขโมย การเอาเปรียบ เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน

3) ละเว้นการประพฤติดิตถ์ละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายสบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

ทางวาจา 4 ได้แก่

4) ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ

5) ละเว้นการพูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่สมานและส่งเสริมความสามัคคี

6) ละเว้นการพูดคำหยาบ สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง

7) ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ ถูกกาลเทศะ

ทางใจ 3 ได้แก่

8) ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำใจให้ผ่องแผ้วว่างขวาง

9) ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดี แผ่ไมตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน

10) มีความเห็นถูกต้อง เข้าใจในหลักกรรมที่ว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

หลักคุณธรรมบถ 10 ข้างต้นเป็นหลักธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้คนเจริญขึ้นพร้อมทั้งทากาย ทางวาจา ทางใจ แต่ผู้ใดที่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ครบทั้ง 10 ประการ ก็ควรควบคุมตนให้ได้ในทางกายและวาก่อน เป็นอย่างน้อย โดยการประพฤติดตามหลัก ศีล 5 ที่เป็นส่วนเบื้องต้นของธรรมจริยา 10 นี้ ซึ่งก็ยิ่งทำให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีลธรรม

2.2 ศาสนาคริสต์ หลักคุณธรรมจริยธรรมสำคัญของศาสนาคริสต์ คือ ความรัก ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ ความรักในพระเจ้าซึ่งเป็นความรักที่แท้จริงสูงสุด และความรักในเพื่อนมนุษย์ การปฏิบัติความรักแท้จะต้องกระทำโดย (จินตนา ยูนิพันธ์, 2548, น. 360)

2.2.1 มีทัศนคติต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคนว่าเป็นบุตรของพระเจ้าเท่าเทียมกัน

2.2.2 ละเว้นการมองคนในแง่ร้าย

2.2.3 อดทนต่อความผิดพลาดและความบกพร่องของผู้อื่น

2.2.4 ตอบแทนความชั่วด้วยความดี

2.2.5 ละเว้นการอิจฉาผู้อื่น

2.2.6 ร่วมใจกันทำงานได้โดยอะลุ่มอล่วยต่อกัน

2.3 ศาสนาอิสลาม คุณธรรมในศาสนาอิสลาม หมายถึง การที่มนุษย์เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์เสมือนหนึ่งว่ามองเห็นพระองค์ การมีคุณธรรมจึงหมายถึงการที่มุสลิมทุกคนจะต้องตระหนักว่าการดำเนินชีวิตของตนทุก

อิริยาบถ และทุกการกระทำของตนพึงอยู่ระหว่างการภักดี การระลึกถึงพระองค์กระทำได้หลายวิธี (จินตนา ยูนิพันธ์, 2548, น. 361) เช่น

- 2.3.1 การปฏิบัติตามหลักวินัยปฏิบัติ
- 2.3.2 การกล่าวคำปฏิญาณ
- 2.3.3 การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 2.3.4 การมีความสงบเสงี่ยม
- 2.3.5 การมีความสะอาด
- 2.3.6 การมีความสุภาพอ่อนโยน
- 2.3.7 การปฏิบัติความดี
- 2.3.8 การรักษาสอบเขตที่อัลลอฮ์กำหนดไว้

คำสอนของทุกศาสนาครอบคลุมให้คนมีการทำดีทั้งทางกาย วาจา และใจ คุณธรรมจริยธรรมทางศาสนา จึงถือเป็นแม่แบบทางจริยธรรมของผู้นับถือศาสนานั้น ๆ ที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม

3. คุณธรรมของความเป็นคนไทย

ไกรยุทธ ชีรตานันท์ ได้วิเคราะห์คุณลักษณะที่ดีของคนไทยที่พึงประสงค์ซึ่งใช้เป็นกรอบในงานวิจัยของ สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550. ข, น. 11-12) โดยระบุว่า คุณลักษณะที่จำเป็นต้องพัฒนามี 3 ด้าน คือ

3.1 คุณลักษณะด้านคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่าง ๆ รวม 4 ชุด ได้แก่

3.1.1 คุณธรรมที่เป็นแรงปัจจัยผลักดัน หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความสามารถพึ่งตนเอง และการมีวินัย

3.1.2 คุณธรรมที่เป็นแรงปัจจัยหล่อเลี้ยง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยเร่งรัดให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ฉันทะ สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความกตัญญู

3.1.3 คุณธรรมที่เป็นแรงปัจจัยเหนี่ยวรั้ง หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยประวิงหรือดักเตือนให้การกระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความมีสติและรอบคอบ และความตั้งใจให้ดี

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

3.1.4 คุณธรรมที่เป็นแรงปัจจัยสนับสนุน หมายถึง สภาพความดีงามที่ช่วยส่งเสริมให้กระทำการใด ๆ ให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อต่อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น และความอะลุ่มอล่วย ถ้อยทีถ้อยอาศัย

3.2 คุณลักษณะด้านสังคม หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพ การมีสัมมาคารวะ การพูดจาไพเราะ และความอ่อนน้อมถ่อมตน

3.3 คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ การทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความใฝ่เรียนใฝ่รู้ ความรักโรงเรียนและความรักการอ่าน เป็นต้น

คุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางของประเทศไทยนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ มีเอกลักษณ์และมีพัฒนาการของประเทศแตกต่างกัน ซึ่งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม, 2550, น. ช) ได้ศึกษาคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ใน 10 ประเทศที่มีภาพลักษณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นรูปธรรมและมีคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะหรือน่าสนใจ เช่น นิวซีแลนด์ สาธารณรัฐเกาหลี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่า คุณธรรมพื้นฐานสำคัญ ๆ ที่ประเทศส่วนใหญ่มี ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อเป็นฐานที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ร่วมกันพัฒนาความเจริญและความมั่นคงของประเทศชาติ ได้แก่ ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ มีวินัย เคารพในระเบียบ ความรับผิดชอบ รู้หน้าที่ ประหยัด รวมทั้งพบว่า คุณลักษณะเด่นของคนเอเชีย คือ ความกตัญญู ความรักชาติ ความอ่อนน้อม ขณะที่คุณลักษณะเด่นของคนในยุโรป อเมริกาเหนือ และแปซิฟิกใต้ มีจุดเด่นเรื่องการยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลาย

4. คุณธรรมของการเป็นข้าราชการที่ดี

รัฐบาลในสมัยที่มี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นรัฐมนตรีได้จัดทำวาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบในภาครัฐ ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การทำงาน 7 ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ที่ 2 ที่กำหนดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้ (สำนักงาน ก.พ., 2549)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม ค่านิยม และการพัฒนาข้าราชการยี่ดหลัก 4 พ เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ประกอบด้วย

4.1 พึ่งตนเอง สามารถพึ่งตนเองในการทำงานและการใช้ชีวิต เน้นให้การรับราชการมีความเป็นมืออาชีพ ทำงานอย่างมีศักดิ์ศรี (integrity) ขยันตั้งใจในการทำงาน (activeness)

4.2 พอติ เป็นข้าราชการที่ต้องทำงาน ใช้ชีวิต และวางตัวอย่างพอติ พอควร โดยยึดหลักความเหมาะสม สามารถปรับตัวได้ทันโลก (relevancy) มีจิตใจและการกระทำที่เป็นประชาธิปไตย ยอมรับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส (democracy)

4.3 พอเพียง การทำงานของข้าราชการจะต้องครอบคลุมหลักความรอบคอบ มีเหตุผลและมีความเพียงพอทั้งในเรื่องของขอบเขตของงานและความครบถ้วน โดยรับผิดชอบผลงานต่อสังคม (accountability) และมีศีลธรรม และ คุณธรรม (morality)

4.4 พอใจ ข้าราชการต้องพอใจในสถานภาพของตน และเน้นความพึงพอใจของประชาชนจากผลงานของตน (yield) ที่มีประสิทธิภาพ (efficiency)

แม้ว่าคุณธรรมข้างต้นจะถูกกำหนดในนามที่เป็นคุณธรรมของข้าราชการก็ตามแต่สามารถประยุกต์ใช้กับบุคลากรอื่น เนื่องจากเป็นแนวทางที่เป็นคุณธรรมที่พึงประสงค์ของประเทศ

5. จริยธรรมของครู

5.1 พรหมวิหาร 4 พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2547, น. 24, 66-68) ได้อธิบายถึงคุณธรรม จริยธรรม ที่สำคัญสำหรับครู คือ พรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมของคนที่มีคุณต่อส่วนรวม คนผู้สั่งสอนหรือให้การศึกษา คนที่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ช่วยสร้างสรรค์สังคม โดยพรหมวิหาร 4 มีธรรมหรือหลักความประพฤติ ดังนี้

เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

กรุณา คือ ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

มุทิตา คือ ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำความดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยเหลือสนับสนุน

อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียงตรงดุจดั่ง มงเห็น การที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม

5.2 ความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพและคุณลักษณะครูที่ดี

5.2.1 ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริต พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า ซื่อสัตย์ ไว้ว่า ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศไม่คดโกงและไม่หลอกลวง (2556, น. 402) และคำว่าสุจริต ไว้ว่า ความประพฤติชอบ (2556, น. 1242)

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2528, น. 582 - 592) ได้ให้ ความหมายคำว่า ความซื่อสัตย์ ไว้ว่าหมายถึงการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกายวาจาใจ ต่อตนเองและต่อผู้อื่น

ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริตที่ปรากฏในพระราชดำรัส พระราชทานแก่ผู้บังคับบัญชา อาจารย์และนายทหารนักเรียน โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ชุดที่ 57 ซึ่งเดินทางมาศึกษาภูมิประเทศทั่ว ๆ ไปทางภาคใต้ในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาบุหลัน ทักษิณราชนิเวศน์ วันอังคาร ที่ 28 สิงหาคม 2522 ความว่า “...ความซื่อสัตย์สุจริตนั้นขอวิเคราะห้ศัพท์ว่า ความตรงไปตรงมาต่อสิ่งทั้งหมดน้อยใหญ่ ส่วนงานของราชการ ส่วนงานของตัวเองเป็นส่วนตัวทั้งหมด

คือความซื่อสัตย์สุจริต และคำว่าซื่อสัตย์สุจริตนี้ก็มาจากคำว่า การท่องเที่ยวของจิตใจในทางที่ดี หรือคิดให้ดี คิดให้สุจริต ทั้งฉลาดด้วย ทั้งไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือการงานของตัว ทั้งไม่เบียดเบียนส่วนรวมด้วย จึงจะเป็นผู้สุจริต...” (ภูมิพลอดุลยเดช, 2551, น. 33)

ดังนั้น ความซื่อสัตย์สุจริต จึงหมายรวมถึง ความประพฤติตรง ความประพฤติชอบ จริ่งใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง ไม่เบียดเบียนการงานของตน ผู้อื่น และส่วนรวม

5.2.2 ประโยชน์ของความซื่อสัตย์สุจริต ความซื่อสัตย์สุจริตมีประโยชน์ในการทำหน้าที่ให้ตรงตามจุดประสงค์และหลักการ ทำประโยชน์ต่อส่วนรวมมีประโยชน์ในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย อันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ ดังที่ปรากฏในพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร วุฒิบัตร ประกาศนียบัตร และเข็มวิทยฐานะแก่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยการทัพบก วิทยาลัยการทัพเรือ วิทยาลัยการทัพอากาศ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ และโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันอังคารที่ 16 ตุลาคม 2522 ความว่า “...ถ้ามีความสุจริตใจไม่พอ หรือไม่หนักแน่นแน่วแน่พอที่จะทำหน้าที่ให้ตรงตามจุดประสงค์และหลักการที่ศึกษามา ก็อาจทำให้เกิดความเสียหายใหญ่หลวงแก่ชาติได้ต่าง ๆ โดยง่าย...” (ภูมิพลอดุลยเดช, 2551, น. 35)

พระราชดำรัส ในโอกาสที่คณะผู้อำนวยการและอาจารย์ใหญ่จากโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตอำเภออุตุสิต “กลุ่มจิตรลดา” เข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ตามพระราชอัธยาศัย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันอังคารที่ 18 มีนาคม 2523 ความว่า “...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้เล็กน้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้มีความเมตตาแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...” (ภูมิพลอดุลยเดช, 2551, น. 40)

พระราชดำรัส ในโอกาสที่ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี นำคณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันจันทร์ที่ 9 พฤษภาคม 2526 ความว่า “...ซื่อสัตย์สุจริตนี้มีความสำคัญ เพราะถ้าหากว่าแต่ละคนมีความตั้งใจแล้ว แต่ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ก็ไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน จะเปะปะไปทางโน้นที่ทางนี้ที่ ไม่มีทางที่จะสำเร็จในการงานใด ๆ ฉะนั้น การที่มีความซื่อสัตย์สุจริตนั้นมีความสำคัญอยู่อันดับแรกก็คือ การให้รู้จักเป้าหมายของงาน คือความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ...” (ภูมิพลอดุลยเดช, 2551, น. 69)

พระบรมราโชวาท พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็กปีพุทธศักราช 2531 ความว่า “... ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง เด็ก ๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์และมีชีวิตที่สะอาดที่เจริญมั่นคง...” (ภูมิพลอดุลยเดช, 2551, น. 82)

พระราชดำรัส ในโอกาสที่นายกรัฐมนตรี นำคณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันเสาร์ที่ 15 พฤศจิกายน 2540 ความว่า “....ในสถานการณ์ปัจจุบัน ความเข้มแข็งซื่อสัตย์สุจริตจะเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะว่าถ้าแต่ละคนปฏิบัติด้วยความตั้งใจจริง ๆ ก็สามารถจะผ่านพ้นอุปสรรคทุกอย่าง โดยเฉพาะ

จะต้องทำด้วยความเฉลียวฉลาดและสอดคล้องกัน...”

(ภูมิพลอดุลยเดช, 2551, น. 110)

5.2.3 พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตของครู ผู้ที่อยู่ในวิชาชีพครูควรมีความซื่อสัตย์สุจริต โกวิท ประวาลพุกษ์ (2528, น. 582-592) กล่าวถึง พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตที่ครูควรประพฤติ ดังต่อไปนี้

- 1) ถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดบังอำพราง
- 2) ไม่เบียดบังแรงงานหรือนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน
- 3) ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือส่วนราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง
- 4) ไม่อวดอ้างความสามารถเกินความจริง
- 5) ไม่นำหรือยอมให้นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางทุจริตหรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ
- 6) ใช้เวลาราชการเพื่อประโยชน์ทางราชการอย่างเต็มที่
- 7) ไม่ชักชวนศิษย์กระทำความผิดในสิ่งที่เสื่อมเสีย
- 8) เข้าสอนและเลิกสอนตามเวลาที่กำหนด
- 9) ไม่ประจบสอพลอผู้บังคับบัญชาเพื่อประโยชน์ส่วนตน
- 10) ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้บังคับบัญชา
- 11) เป็นบุคคลรักษาคำมั่นสัญญา

5.3 จิตสาธารณะ

5.3.1 ความหมายของจิตสาธารณะ จิตสาธารณะ (Public Mind) หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) มีผู้ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า จิตสำนึก ไว้ว่า ภาวะที่จิตตื่น และรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย (2556: 325) และคำว่า จิตสาธารณะ ไว้ว่า เพื่อประชาชนทั่วไป เช่น สวนสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะ บ่อน้ำสาธารณะ ทิวป่า เช่น ถนนนี้ไม่ใช่ถนนสาธารณะ อย่าแต่งตัวประเจิดประเจ้อในที่สาธารณะ (2556: 1214)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายของ จิตสาธารณะ ว่า หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัดและมีความสมดุลระหว่างมนุษย์ และธรรมชาติ

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ (2542) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง ความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ พลเมืองที่รัก เรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของตนและชุมชน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้ให้ความหมาย จิตสาธารณะ ว่า หมายถึง ความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจัง และมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ให้ความหมายของจิตสาธารณะว่าหมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

จากความหมายของจิตสาธารณะที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่ เป็นธุระมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ของส่วนรวม ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในสังคมด้วยความเต็มใจ โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน

5.3.2 ความสำคัญของจิตสาธารณะ จิตสาธารณะมีความสำคัญสำหรับการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และประเทศชาติ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติมาตรฐานที่ 1 ว่า คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก โดยคนไทย ต้องเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตัวบ่งชี้คือ กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว ทักษะทางสังคม คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ซึ่งต่อมากกระทรวง-ศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงรู้จักการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ โดยให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด “จิตสาธารณะ” เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 1 ใน 8 ข้อ ที่สถานศึกษาต้องเน้น โดยสถานศึกษาต้องมีชั่วโมงให้ผู้เรียนทำกิจกรรมสาธารณะ รวม 165 ชั่วโมง (ประถมศึกษาปีที่ 1-6 จะต้องทำกิจกรรม 60 ชั่วโมง มัธยมศึกษาตอนต้น 45 ชั่วโมง มัธยมศึกษาตอนปลาย 60 ชั่วโมง)

5.3.3 พฤติกรรมบ่งชี้การมีจิตสาธารณะ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ว่า ผู้มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีรายละเอียดตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

- (1) ช่วยพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ
- (2) อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน
- (3) แบ่งปันสิ่งของทรัพย์สินและอื่น ๆ และช่วยแก้ปัญหา หรือสร้างความสุขให้ผู้อื่น

ตัวชี้วัดที่ 2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

- (1) ดูแลรักษาสาธารณะสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ
- (2) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม
- (3) เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความ

กระตือรือร้น

5.3.4 พฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของครู ครูสามารถแสดงพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (1) อาสาทำงานในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ (2) ดูแลรักษาทริพย์สินหรือครุภัณฑ์ในโรงเรียนให้ใช้ประโยชน์ได้เต็มประสิทธิภาพ (3) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน ชุมชน และสังคม (4) เข้าร่วมกิจกรรมแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมด้วยความกระตือรือร้น

5.4 เสียสละต่อส่วนรวม ความเสียสละอยู่ในจรรยาบรรณวิชาชีพและคุณลักษณะครูที่ดี

5.4.1 ความหมายของการเสียสละต่อส่วนรวม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า เสียสละ ไว้ว่า ให้โดยยินยอมให้ด้วยความเต็มใจ เช่น ทหารเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องเอกราชของชาติ พ่อแม่เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างได้เพื่อลูก (2556, น.1262)

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2528, น. 582-592) ได้ให้ความหมายคำว่า ความเสียสละ ว่า หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเอง

5.4.2 พฤติกรรมการเสียสละต่อส่วนรวมของครู ครูควรแสดงพฤติกรรมความเสียสละ ดังต่อไปนี้ (โกวิท ประวาลพุกษ์ 2528, น. 582 - 592)

- 1) ร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษากับศิษย์ทั้งในและนอกเวลาราชการอยู่เสมอ
- 2) ให้คำปรึกษากับศิษย์ในปัญหาต่าง ๆ ทั้งในและนอกเวลาราชการอยู่เสมอ
- 3) แบ่งปันทรัพย์สินตามสมควร เพื่อให้กิจการของศิษย์หรือสถาบันประสบความสำเร็จ
- 4) ช่วยเจรจาเป็นธุระในกิจการของศิษย์และสถาบันให้สำเร็จประโยชน์
- 5) ให้อภัยผู้อื่น ไม่แสดงการอาฆาตพยาบาท
- 6) ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น
- 7) มีเหตุผลไม่มั่งมายในความเชื่อของตน

เรื่องที่ 14.1.3 ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของครู

ในอดีต ครู ศิษย์ ผู้ปกครอง และชุมชน จะดำรงชีวิตร่วมกันด้วยวัฒนธรรมการเคารพนับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งครูจะเป็นกลุ่มบุคคลที่สังคมให้การเคารพนับถือและให้เกียรติสูงกว่าคนในอาชีพอื่น เนื่องจากครูได้ให้ความเป็นครูอย่างสูงแก่ศิษย์และสังคม แต่ในปัจจุบันครูให้ความเป็นครูลดลงเพราะอิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง ระบบจริยธรรมทางจิตใจในอดีตจึงถูกแทนที่ด้วยระบบจริยธรรมทางวัตถุ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูมีปัญหาคุณธรรมจริยธรรม จำนวนครูที่มีปัญหาคุณธรรมจริยธรรมนั้นอาจจะมีจำนวนมากเนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมมีขอบข่ายกว้างขวางและเป็นพื้นฐานของทุกกิจกรรมในชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวของครู ครูคนหนึ่งอาจมีคุณธรรมดีบางประการและไม่ดีบางประการ ครูบางคนอาจมีคุณธรรมดีในบางโอกาสและไม่ดีในบางโอกาส ส่วนครูที่มีปัญหาด้านจรรยาบรรณจะมีจำนวนน้อยกว่าครูที่มีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมเนื่องจากเป็นหลักพื้นฐานในการประกอบวิชาชีพที่มีการกำหนดผลเชิงลบที่ครูจะได้รับ และจำนวนครูที่มีปัญหาด้านวินัยจะมีจำนวนน้อยกว่าครูที่มีปัญหาด้านจรรยาบรรณเนื่องจากเป็นหลักการที่มีการลงโทษรุนแรง อย่างไรก็ตามการตรวจสอบปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูเป็น 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาเจตคติทางคุณธรรมจริยธรรม และปัญหาทักษะทางคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. ปัญหาด้านความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม

ปัญหาสำคัญของการขาดความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม คือ การขาดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญ ดังนี้

1.1 การไม่มีความรู้ในหลักธรรมคำสอนตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเพียงพอและชัดเจนถูกต้อง เช่น ไม่มีความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา ไม่สามารถจำแนกการคิดทั้ง 10 วิธีในโยนิโสมนสิการได้ถูกต้อง

1.2 การไม่มีความรู้ในหลักธรรมของศาสนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อครูจะได้มีความเข้าใจเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่นับถือศาสนาแตกต่างกันหรือเมื่อต้องทำการสอนเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

1.3 การไม่มีความรู้ว่าคุณธรรมจริยธรรมแต่ละประการนั้นประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมย่อย ๆ อะไรบ้าง เช่น การจะพัฒนาให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์นั้น คุณธรรมพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความซื่อสัตย์คืออะไร

1.4 การไม่เข้าใจเครือข่ายหรือชุดของคุณธรรมจริยธรรม เช่น ไม่เข้าใจว่าทำไมอริยสัจจึงต้องมี 4 ประการและทำไมต้องทำให้ครบทุกประการ ไม่เข้าใจแผนภูมิของการมีความพอเพียงตามแนวพระราชดำริที่หน่วยงานราชการได้ช่วยสรุปความสัมพันธ์ของคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความพอเพียงไว้ให้เรียบร้อยแล้ว

2. ปัญหาเจตคติทางคุณธรรมจริยธรรม

ปัญหาเจตคติทางคุณธรรมจริยธรรมครอบคลุมประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 การไม่เห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากมนุษย์มีธรรมชาติต้องการสิ่งต่าง ๆ แต่หลักคุณธรรม จริยธรรมสอนให้ต้องการอย่างมีขอบเขต จึงมีเจตคติว่าหลักคุณธรรมจริยธรรมขัดกับความต้องการของตนเอง นอกจากนี้ ระบบเศรษฐกิจปัจจุบันใช้ความอยากของมนุษย์ในการสร้างความเติบโตของผู้ผลิต คุณธรรมจริยธรรมจึงไม่เพียงแต่ขัดกับ ความต้องการของบุคคลเท่านั้นแต่ยังขัดกับวิถีการดำรงชีวิตประจำวันในสังคมด้วย

2.2 ความท้อถอยในการปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากการปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมแต่ละประการ นั้นเป็นเรื่องต้องใช้ความพยายามและใช้เวลาระยะยาวตลอดชีวิตของมนุษย์ การปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นเรื่อง ยากและทำให้เกิดความท้อถอย

2.3 ความสับสนทางจริยธรรม ความสับสนทางคุณธรรมจริยธรรมมีหลายประการ เช่น 1) การสับสนว่าจะใช้ คุณธรรมเพียงใด เนื่องจากคุณธรรมบางประการมีลักษณะเป็นกิสลด้วย เช่น ความกล้าเสี่ยง 2) การไม่เห็นผลดีแห่งการทำดี ของตนเอง แต่เห็นผลดีในการทำไม่ดีของคนอื่น 3) การตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเลือกปฏิบัติอย่างไรเมื่อคุณธรรมจริยธรรมและ สภาพสังคมมีความไม่สอดคล้องกัน เช่น ซื่อสัตย์โดยต้องรับสภาพความยากจน เป็นต้น

3. ปัญหาทักษะทางคุณธรรมจริยธรรม

ปัญหาทักษะทางคุณธรรมจริยธรรม ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.1 การมีทักษะทางคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่ครบถ้วน เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ต้องทำ ครบถ้วนจึงจะเกิดผลจริงตามหลักการ แต่ครูมีทักษะในแต่ละข้อไม่เท่ากัน เช่น ในพรหมวิหาร 4 นั้น ครูอาจมีทักษะในเรื่อง เมตตา แต่ไม่มีทักษะด้านอุเบกขา

3.2 การไม่สามารถสร้างเครือข่ายหรือชุดของคุณธรรมจริยธรรม เครือข่ายหรือชุดของคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่ง สำคัญที่จะใช้ในการพัฒนาตนและการพัฒนานักเรียน เช่น หากจะพัฒนานักเรียนให้มีความรักที่เป็นสากลนั้น จะต้องนำ คุณธรรมข้อใดบ้างมาเป็นพื้นฐานให้เกิดความรัก และจะจัดคุณธรรมเหล่านั้นให้เป็นเครือข่ายที่ชัดเจนในรูปแบบแผนภูมิ อย่างไร

3.3 การไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสถานการณ์และบุคคลที่หลากหลาย แม้ว่าครูจะมีความรู้ เจตคติ และทักษะการ สร้างเครือข่ายจริยธรรมแล้ว ครูยังขาดทักษะในการประยุกต์ใช้คุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะกับตนเองในสภาพการณ์ต่าง ๆ และขาดทักษะในการประยุกต์ใช้กับบุคคลหลากหลายที่ตนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งการใช้คุณธรรมจริยธรรมในกาลเทศะที่ แตกต่างก็จะมีปัจจัยเกี่ยวข้องแตกต่างกันไปด้วย

3.4 การเลือกปฏิบัติ โดยอาจเลือกปฏิบัติคุณธรรมข้อเดียวกันกับสถานการณ์แตกต่างกัน เช่น ตั้งใจสอนเพราะจะใช้ ผลเพื่อการวิจัยในชั้นเรียน หรืออาจเลือกปฏิบัติกับบุคคลแตกต่างกัน เช่น เมตตามากกับนักเรียนที่เรียนดี นอกจากนี้ครูยังมิ การเลือกใช้คุณธรรมบางข้อและตั้งใจละทิ้งบางข้อ เช่น การดื่มสุราเพื่อเข้าสังคม

อนึ่งปัญหาข้างต้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูบางส่วนที่รัฐบาลคาดหวังให้เป็นเพียงครูส่วนน้อยเท่านั้น ครูส่วนใหญ่ควรมีพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรร่วมมือกันเพื่อขจัดปัญหาคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นแล้ว และป้องกันเพื่อสถานภาพของวิชาชีพครูในอนาคต

เรื่องที่ 14.1.4 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู

การที่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในระดับต้น ๆ ที่ต้องทำการพัฒนา เพื่อให้ครูมีความรู้ที่จะนำไปใช้กับตนเองและการทำงาน รวมทั้งสามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง ในเรื่องนี้จึงเสนอแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมโดยอิงหลักพื้นฐานทางศาสนา โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต 2538, น. 32-78)

1. การเข้าใจความหมายและเป้าหมายที่ถูกต้อง

การเข้าใจความหมายและเป้าหมายที่ถูกต้องของคุณธรรมจริยธรรมจะช่วยให้ครูมีความเข้าใจตรงตามแก่นสาระของคุณธรรมจริยธรรมนั้นและป้องกันการใช้อย่างไม่ถูกต้อง เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ มานะ และสันโดษ

ตัวอย่างการเข้าใจความหมายที่ถูกต้องของ มานะ

มานะ ในภาษาบาลี หมายถึง ความถือตัว ต้องการเด่นเหนือคนอื่น ต้องการความยิ่งใหญ่ แต่คนทั่วไปจะมีความเข้าใจว่า มานะ หมายถึง ความเพียรพยายาม ความอดทน เช่น ลูกต้องมานะพากเพียรเรียนหนังสือจะได้เป็นใหญ่เป็นโตและร่ำรวย ซึ่งเป็นการใช้มานะเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรมการขยันอดทนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการคือความยิ่งใหญ่ ความหมายของมานะจึงกลายเป็นความสำเร็จหรือความเพียร ผลคือถ้าคนมีมานะเป็นตัวขับที่เด่นในจิตใจแล้ว จะกลายเป็นคนที่ยอมใครไม่ได้ ทำงานเป็นทีมไม่ได้ รวมทั้งมีความพยายามแม้ในสิ่งที่ไม่ควร เช่น การทำผิดกฎระเบียบเพื่อแสดงว่าตนมีความสามารถทำในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ได้

ตัวอย่างการเข้าใจเป้าหมายที่ถูกต้องของ สันโดษ

สันโดษ เป้าหมายของสันโดษ คือ เพื่อให้คนมีความพอใจในสิ่งที่ได้มาด้วยความเพียรพยายามของตนเองโดยสุจริตไม่อยากได้ในสิ่งที่ไม่ได้ทำเองหรือเป็นของคนอื่น สันโดษจึงป้องกันความโลภและอยากได้ของของคนอื่นโดยง่ายและป้องกันการกระทำทุจริต แต่คนทั่วไปจะใช้สันโดษในความหมายว่าความพอใจตามมีตามได้ พอใจในสิ่งที่ตัวมี ไม่ทะเยอทะยานดิ้นรน ขวนขวาย โดยมีเป้าหมายคือเพื่อจะได้มีความสุขซึ่งมิใช่เป้าหมายที่แท้จริงของสันโดษ เป็นแต่เพียงผลพลอยได้ของสันโดษ

2. การพัฒนาเป็นชุดจริยธรรม

เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมแต่ละประการจะมีคุณธรรมจริยธรรมอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันและประกอบกันเพื่อให้เกิดคุณค่าที่แท้จริง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจึงไม่อาจพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมประการเดียวแบบเดี่ยว ๆ ได้ ต้องพัฒนาในลักษณะที่เป็นชุดจริยธรรม

3. การพัฒนาจริยธรรมที่ครบวงจร

จริยธรรมที่จะเกิดผลตามหลักธรรมนั้นจะต้องได้รับการพัฒนาที่ครบวงจร หากไม่ครบวงจรจะไม่เกิดผลดีตามหลักการและอาจเกิดผลเสียด้วย ตัวอย่างเช่น คุณธรรมเกี่ยวกับสันโดษ การที่สันโดษมีเป้าหมายเพื่อการพอใจสิ่งใดมาด้วยความเพียรในทางที่สุจริต จะทำให้จิตใจของผู้มีความสันโดษไม่วนเวียนกังวลกับการแสวงหาทางวัตถุ ทำให้สามารถใช้เวลาและกำลังความสามารถในการทำหน้าที่และสิ่งที่ดีงามได้อย่างเต็มที่ จริยธรรมที่เป็นชุดและการครบวงจรของสันโดษจึงต้องมีทั้งความพอใจ การใช้ความสามารถในทางที่ถูกต้อง การเพียรพยายามทำกิจหน้าที่ และการมีความสุขกับสิ่งที่ได้จากความเพียรที่ถูกต้องนั้น การไม่พัฒนาเป็นชุด

จริยธรรมที่ครบวงจรจะไม่เกิดผลเป็นความสันโดษ ซึ่งผู้ที่ไม่มีความสันโดษจะไม่มีเป้าหมายทำงาน จึงไม่รักงาน ทำงานด้วยความจำใจ หากมีโอกาสหลีกเลี่ยงหรือมีหนทางที่ได้มาโดยง่ายก็จะเลือกทางเช่นนั้น

4. การพัฒนาตามขั้นตอน

คุณธรรมจริยธรรมแต่ละประการจะมีขั้นตอนหลัก ๆ ของการพัฒนาซึ่งครูจะต้องเข้าใจ โดยอาจแบ่งเป็นการพัฒนาจริยธรรมเดี่ยว และการพัฒนาเป็นชุด เช่น

4.1 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเดี่ยว ๆ ตัวอย่างการพัฒนาเกี่ยวกับอนิจจัง

ความหมายและเป้าหมายของอนิจจัง หมายถึง การรู้เท่าทันคติธรรมว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงแท้แน่นอน มีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป เป้าหมายของการเข้าใจอนิจจังคือการเกิดปัญญาที่จะรู้เท่าทัน และคลายความทุกข์จากสิ่งที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับอนิจจัง

- 1) เข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น คือ การรู้เท่าทันความจริงทั้งหลายว่าเป็นอนิจจัง (ปัญญา)
- 2) ปลงใจได้ โดยจิตไม่หวั่นไหว และมีความสุข (จิตเป็นอิสระหรือวิมุตติ)
- 3) รู้ว่าความไม่เที่ยงแล้วเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย จึงสืบสาวหาเหตุปัจจัย (โยนิโสมนสิการ) เพราะการเปลี่ยนแปลงคือความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอย่างเลื่อนลอยไร้เหตุปัจจัย เหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงมี 2 ส่วน คือ

(1) เหตุปัจจัยที่จะทำให้เสื่อม เป็นสิ่งที่ต้องเร่งชวนขวยทำการหลีกเลี่ยง ละ กำจัด แก้ไข ไม่ให้มีเหตุปัจจัยของความเสื่อม แต่ให้มีเหตุปัจจัยของความเจริญเข้ามาแทน

(2) เหตุปัจจัยที่จะทำให้เจริญ เป็นสิ่งที่ต้องเร่งสร้าง เสริม ทำให้สำเร็จและสร้างสรรค์โดยไม่รอให้ปัญหาเกิดขึ้นหรือมีความร้ายแรง (ไม่ประมาท หรือ อับปรมาท)

ความไม่ประมาทจึงเป็นการไม่อยู่นิ่งเฉย มีความกระตือรือร้น เร่งรัดทำทุกสิ่งที่ควรทำ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสื่อม และสร้างสรรค์ความเจริญ การมีหรือไม่มีความประมาทจึงทำให้มีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันเป็น 3 แบบ คือ

สุข แต่ เสื่อม เพราะปลงใจได้ก็สบาย ทำใจว่าเสื่อมก็ช่างและปล่อยตามเรื่อง

เจริญ แต่ ทุกข์ เพราะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยแรงบีบคั้น เช่น ต้องการชนะ จึงทำด้วยความทุกข์ เป็นต้น

เจริญ และ สุข เพราะทำตามเหตุปัจจัยในทางที่ถูกและควร

4.2 การพัฒนาจริยธรรมเป็นชุด การพัฒนาจริยธรรม เป็นชุดมีขั้นตอนหลัก ดังนี้

1) วิเคราะห์เหตุการณ์ การกระทำ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2) สืบสาวหาสาเหตุที่แท้จริง

3) สร้างจริยธรรมข้อนำขึ้น 1 ประการ แล้วนำคุณธรรมจริยธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องมาสร้างความสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายแบบแผนภูมิ เช่น ถ้ากำหนดให้ความยุติธรรมเป็นจริยธรรมนำ จะต้องพัฒนา ความมีเหตุผล และความอดกลั้นต่อสิ่งโน้มน้าวต่าง ๆ ด้วย ถ้ากำหนดให้เสรีภาพในการแสดงออกเป็นจริยธรรมนำ จะต้องพัฒนาการรับฟังคนอื่น ความอดทน และการแสวงปัญญาดูด้วย ไม่เช่นนั้นจะเกิดเป็นการแสดงออกแบบตามใจตัวและมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นโดยไม่ใช่เป็นการแสดงออกเพื่อปัญญา จริยธรรม ที่กำหนดให้เป็นข้อนำจึงเป็นข้อแกนหรือข้อประสานระหว่างจริยธรรมข้อต่าง ๆ การเข้าใจชุดจริยธรรมที่สัมพันธ์กันนี้ ครูอาจใช้การกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เป็นรายข้อแล้วพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของพฤติกรรมบ่งชี้ขึ้น

ตัวอย่าง: คุณธรรมด้านความความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

ตารางที่ 14.1 ตัวอย่างพฤติกรรมของคุณธรรมจริยธรรมของความซื่อสัตย์

ด้าน / พฤติกรรม	ด้าน / พฤติกรรม
1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและ เกรงกลัวต่อการกระทำ ความผิด พฤติกรรม - ไม่สับปลับกลับกลอก - ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย - มั่นคงต่อการกระทำดีของตน - ไม่คดโกงความตั้งใจทำจริง - ประพฤติตรงตามพูดและคิด	2. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงาน พฤติกรรม - ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว - ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว
3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือมีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรม - ประพฤติตรงไปตรงมาไม่คิดคดต่อผู้อื่น - ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย - ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน - เตือนสติและแนะนำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ - ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง	4. ความซื่อสัตย์ต่อคณะ สังคม และ ประเทศชาติ พฤติกรรม - ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ - ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หรือเอาดีเข้าตน - ไม่ร่วมมือทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือระเบียบ ข้อบังคับของสังคมและหมู่คณะ
พฤติกรรมเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ที่มักจะพบเสมอในชีวิตประจำวัน เช่น - ผู้บังคับบัญชาไม่อยู่ก็ไม่ทำงาน - มาทำงานช้า เลิกก่อนเวลาที่กำหนด - ยืมของจากคนอื่นแล้วทำเป็นลืมไม่ส่งคืน - ทำของผู้อื่นเสียหายแล้วนิ่งเสีย - ทำงานแต่เฉพาะหน้า ทำงานลวก ๆ - ชื่อของสตางค์ทอนเกินกึ่งหนึ่งเสีย - เอาของคนอื่นมาเป็นของตน - ชี้อวด ทรยศสัตย์ สักลอบ ยักยอก - ไม่ซื่อตรง ไม่รักษาคำมั่นสัญญา สุจริตต่อหน้าที่ การคดโกง กล้าวเท็จ การบิดพลิ้ว การหลอกลวง ไม่ตรงต่อเวลา	

ที่มา: โกวิท ปรวาลพฤกษ์. การพัฒนาจริยธรรม : การสอนเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาจริยศึกษา (หน่วยที่ 10). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช น. 585-587.

5. การพัฒนาองค์ประกอบของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

องค์ประกอบของการพัฒนาจริยธรรมแบ่งเป็น องค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน ได้แก่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538, น. 82-89)

5.1 องค์ประกอบภายนอก คือ สิ่งแวดล้อมทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม เป็นสภาพเศรษฐกิจ ตัวแบบ ค่านิยมในสังคม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายนอกให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจึงต้องเป็นความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

5.2 องค์ประกอบภายใน คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคลซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรม จึงต้องสร้างขึ้นให้มีในตัวคน สิ่งแวดล้อมภายในที่สำคัญ คือ

5.2.1 จิตสำนึกในการศึกษา คือจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองทั้งด้านกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา ด้วยการให้พัฒนาให้ตนมีชีวิตและจิตใจที่เจริญงอกงามยิ่งขึ้น พยายามพัฒนาดนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองคือการเรียนรู้จากทุกสิ่งทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี เมื่อพบสิ่งที่ดีก็เรียนรู้ข้อดีและนำมาประยุกต์ใช้กับตน เมื่อพบสิ่งที่ไม่ดีก็เรียนรู้ว่าสิ่งนี้ไม่ดีหรือเป็นโทษอย่างไร จนเกิดความรู้ความเข้าใจและไม่นำมาปฏิบัติ การมีจิตสำนึกในการศึกษาเรียนรู้จึงทำให้คนเปลี่ยนท่าทีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบตนเองเพราะใช้ทุกสิ่งเป็นการเรียนรู้ ไม่เกิดอารมณ์กับสิ่งที่ไม่พึงพอใจ ดังนั้น จึงเป็นผู้เกิดปัญญามากกว่าเกิดปัญหา

5.2.2 แรงจูงใจ คือ ความรักดี ใฝ่ดี ใฝ่ความดีความงาม ใฝ่ความรู้จริง พร้อมรับและปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นการใฝ่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม ความใฝ่ดีนี้จะทำให้เกิดความรัก (ฉันทะ) ที่จะเรียนรู้ มากกว่าการเกิดอารมณ์ต่อสิ่งต่าง ๆ การเกิดอารมณ์ทั้งชอบและไม่ชอบสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นผลดีต่อมนุษย์ เพราะเมื่อชอบหรือยินดีก็ต้องการให้เป็นของตนและต้องการมาก ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตน ถ้าไม่ชอบหรือยินร้ายไม่ถูกใจก็จะโกรธเกลียดและขัดแย้ง การมีอารมณ์ทั้งสองด้านจึงไม่เกิดการพัฒนา จัดเป็นการใช้ตัณหาแทนการใช้ฉันทะ ถ้านำไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ก็จะแก้ปัญหามิติดและพัฒนาพลาด เช่น นิยมการบริโภคมากก็จะฟุ่มเฟือย เกิดหนี้ ฐานะเศรษฐกิจตกต่ำลง

5.2.3 การรู้จักคิด คือ การคิดเป็นและคิดแยกแยะซึ่งเรียกว่าโยนิโสมนสิการ การรู้จักคิดมีประโยชน์ คือ ช่วยคนได้ในทุกกรณี และทำให้พึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง ไม่ต้องพึ่งคนอื่น เพราะหากเราคิดไม่เป็น ก็ต้องอาศัยให้คนอื่นมาคอยบอกว่าจะต้องทำอะไร ซึ่งเราต้องมีศรัทธาในคน ๆ นั้นเพื่อจะทำตามสิ่งที่เขาบอก หากขาดศรัทธาจะกลายเป็นคนเลื่อนลอย หากศรัทธาในคนไม่ดีหรือสิ่งไม่ดีจะเกิดผลเสีย ครูจึงต้องมีศรัทธาต่อสิ่งที่ดีเพื่อชักนำให้คิดอย่างถูกต้อง แล้วนำการคิดนี้ไปเชื่อมโยงกับความรู้เพื่อให้เกิดปัญญา

ดังนั้น หากครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริงแล้ว ครูจะสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเกิดผลดีต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการพัฒนาจริยธรรม 1 ประการจะทำให้เกิดจริยธรรมอื่น ๆ ตามมาด้วย ครูจึงสามารถค่อย ๆ พัฒนามตามกำลังของตนได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจพัฒนาบทบาทในการพัฒนาจริยธรรมของครู เช่น หน่วยงานที่รับผิดชอบการกำหนดจริยธรรมประจำชาติควรประกาศจริยธรรมหลักของชาติที่ชัดเจนและยั่งยืน ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ไม่หลากหลายตามภาระงานของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนและจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน นอกจากนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาครูประจำการควรจัดหลักสูตร

และการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น รวมทั้งหน่วยงานที่ใช้ครูประจำการก็ควรมีการบริหารจัดการให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของตนเองและผู้น้อยอย่างเต็มที่เช่นกัน

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระตอนที่ 14.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 4.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 14 ตอนที่ 14.1

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 14.2

จรรยาบรรณของครู

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 14.2 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละตอน

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 14.2.1 ความสำคัญของจรรยาบรรณต่อครูและวิชาชีพครู

เรื่องที่ 14.2.2 จรรยาบรรณที่สำคัญในวิชาชีพครู

เรื่องที่ 14.2.3 ปัญหาจรรยาบรรณของครู

เรื่องที่ 14.2.4 แนวทางการพัฒนาจรรยาบรรณของครู

แนวคิด

1. จรรยาบรรณมีความสำคัญต่อครูและวิชาชีพทั้งในด้านเป็นการสร้างมาตรฐานพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ และเป็นแนวทางให้หน่วยงานใช้ในการควบคุม ดำเนินการให้บุคลากรปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพที่ประกาศไว้กับสังคม
2. จรรยาบรรณของครูมีขอบเขตครอบคลุมการประพฤติของครูต่อบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งเป็นจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม โดยกำหนดเป็นกฎหมายที่ระบุพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของจรรยาบรรณแต่ละด้าน ระบุการพิจารณาชี้ขาดที่รุนแรงถึงขั้นเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และระบุแนวทางอุทธรณ์ทางด้านจรรยาบรรณ
3. ปัญหาจรรยาบรรณของครูครอบคลุมทั้งการไม่มีความรู้ การขาดทักษะที่จะปฏิบัติตามจรรยาบรรณ รวมทั้งการไม่ตระหนักในสำคัญของจรรยาบรรณที่มีต่อมาตรฐานวิชาชีพและความสำคัญต่อตัวครูที่อาจได้รับการพิจารณาชี้ขาดที่รุนแรง
4. การพัฒนาจรรยาบรรณของครูควรใช้แนวทางการใช้อิทธิพลของสังคมเพื่อให้การขัดเกลาเป็นต้นแบบและช่วยโน้มน้าวให้ครูมีจรรยาบรรณ โดยอาจใช้เป็นแนวทางในการกำหนดและการพัฒนาจรรยาบรรณ ควบคู่กับการเร่งพัฒนาให้ครูมีคุณสมบัติของผู้มีจรรยาบรรณ

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 14.2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์ความสำคัญของจรรยาบรรณต่อครูและวิชาชีพครูได้
2. อธิบายปัญหาจรรยาบรรณของครูได้
3. วิเคราะห์ปัญหาจรรยาบรรณของครูได้
4. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาจรรยาบรรณของครูได้

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เรื่องที่ 14.2.1 ความสำคัญของจรรยาบรรณต่อครูและวิชาชีพครู

จรรยาบรรณมีความสำคัญต่อครูและวิชาชีพครู ครูจึงต้องเข้าใจความหมายและความสำคัญของจรรยาบรรณที่มีต่อบุคลากรครูและวิชาชีพครู ดังนี้

1. ความหมายของจรรยาบรรณ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของจรรยาบรรณ ดังนี้

จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (2556, น. 301)

ประยงค์ เนาวบุตร (2546, น. 218) อธิบายว่าจรรยาวิชาชีพ (Professional Ethics) เป็นกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือมรรยาทในการประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละสาขา ซึ่งเมื่อกำหนดและบันทึกขึ้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจะเรียกกันว่า “จรรยาบรรณ” (Code of Ethics) ซึ่งเป็นประมวลกฎเกณฑ์ความประพฤติหรือประมวลมารยาทของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ดังนั้น ในขณะที่ศีลธรรมของศาสนาเป็นข้อปฏิบัติที่บุคคล “ควร” ปฏิบัติตาม จรรยาวิชาชีพมีผลผูกมัดให้ผู้ประกอบวิชาชีพ “พึง” ปฏิบัติตาม ส่วนวินัยเป็นข้อบังคับให้บุคคล “ต้อง” ปฏิบัติตาม

2. ความสำคัญของจรรยาบรรณ

จรรยาบรรณมีความสำคัญโดยสรุป ดังนี้

2.1 สร้างมาตรฐานพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมของคนทั่วไปในสังคมมีขอบข่ายกว้างขวาง จรรยาบรรณจะเลือกคุณธรรมจริยธรรมในสังคมบางประการมากำหนดเป็นจริยธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนั้น โดยพิจารณาจากบทบาทและสถานภาพของวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพจึงเป็นกรอบที่แสดงมาตรฐานการประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพทั้งหมด เพื่อรักษาและส่งเสริมศักดิ์ศรี ชื่อเสียง และเกียรติคุณของผู้ประกอบวิชาชีพ

2.2 เป็นแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในวิชาชีพ การกำหนดจรรยาบรรณจะทำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีแนวทางที่จะพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพที่ชัดเจนและเป็นแนวทางเดียวกัน ทำให้เกิดเอกภาพทางด้านจริยธรรมในวิชาชีพ

2.3 ช่วยพิทักษ์สิทธิของบุคคล โดยพิทักษ์สิทธิของบุคคลทั้งที่อยู่ในวิชาชีพและอยู่นอกวิชาชีพ เช่น สิทธิทางร่างกาย ทรัพย์สิน ผลงานทางวิชาการ เอกสาร ความลับต่าง ๆ เนื่องจากมีข้อกำหนดห้ามการละเมิดสิทธิต่าง ๆ หลายประการ ผู้ที่ฝ่าฝืนต้องได้รับโทษในระดับต่าง ๆ ตามสภาพการณ์ของปัญหา

2.4 เป็นแนวทางการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพ เนื่องจากจรรยาบรรณกำหนดทั้งสิ่งที่ควรปฏิบัติ และสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ อันเป็นแนวทางการประพฤติ จึงช่วยให้ครูในวิชาชีพมีความประพฤติที่ดี ลดปัญหาทั้งของสังคมในวิชาชีพและสังคมที่

อยู่อาศัย ผู้อยู่ในวิชาชีพและบุคคลภายนอกสามารถใช้จรรยาบรรณเป็นสิ่งที่ตรวจสอบและตัดสินพฤติกรรมของครูได้ จรรยาบรรณจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาของบุคลากรและวิชาชีพ

2.5 เป็นแนวทางในการลงโทษ เนื่องจากจรรยาบรรณเป็นข้อผูกพันในการทำงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ จึงมีการกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำผิดจรรยาบรรณ โดยมีโทษสูงสุดคือการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ซึ่งจะยังผลให้ผู้ได้รับการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพไม่สามารถทำงานในวิชาชีพนั้นได้อีกต่อไป

จรรยาบรรณวิชาชีพมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเจริญของบุคลากรในวิชาชีพซึ่งหากมีมาตรฐานความประพฤติเป็นมาตรฐานเดียวกันแล้ว จะส่งผลให้วิชาชีพมีภาพลักษณ์ตามการยกย่องของสังคมและตามสถานภาพของวิชาชีพอันจะทำให้วิชาชีพครูสร้างคุณประโยชน์ให้แก่บุคคลและสังคมตามบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาได้อย่างเต็มที่ จรรยาบรรณจึงเป็นมาตรการเชิงบวก แต่เนื่องจากยังมีครูส่วนหนึ่งที่ยังประพฤติผิดจรรยาบรรณ จรรยาบรรณจึงต้องมีการกำหนดโทษเพื่อการควบคุมให้วิชาชีพมีปัญหาน้อยที่สุดและมีความพร้อมที่จะเจริญก้าวหน้าให้มากที่สุด

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เรื่องที่ 14.2.2 จรรยาบรรณที่สำคัญในวิชาชีพครู

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณที่สำคัญของครูจะต้องเข้าใจถึง องค์ประกอบของจรรยาบรรณ จรรยาบรรณที่สำคัญทางศาสนา จรรยาบรรณตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิชาชีพครู และการดำเนินการทางจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ดังนี้

1. องค์ประกอบของจรรยาบรรณ

จรรยาบรรณของวิชาชีพครูประกอบด้วยองค์ประกอบของมาตรฐานจรรยาบรรณ 4 ด้าน คือ (ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรมสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน 2548, น. 11)

1.1 มาตรฐานความประพฤติส่วนบุคคล ที่ผู้อยู่ในวิชาชีพนั้นพึงปฏิบัติหรือไม่พึงปฏิบัติ มาตรฐานการประพฤตินี้ประมวลจากหลักศาสนา กฎหมายและวินัยหลักของประเทศ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายการศึกษา วินัยข้าราชการพลเรือน พระราชดำริ/พระราชโองาตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนั้น แม้ในสมัยโบราณจะยังไม่กำหนดจรรยาบรรณไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ก็ได้อาศัยคตินิยมทางศาสนาและพระบรมราโชวาทเป็นบรรทัดฐานยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องมา

1.2 จุดเน้นในการปฏิบัติงาน ในลักษณะหรือวิธีการทำงานตามวิชาชีพ โดยมีแนวทางตามภารกิจขององค์การ เนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบหรือพันธกิจของหน่วยงานจะเป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะที่ต้องการสำหรับผู้ปฏิบัติในแต่ละภารกิจที่มีความแตกต่างกันทั้งหลักของการเป็นพลเมืองดีและการเป็นผู้นำที่ดี

1.3 ลักษณะความสัมพันธ์ที่พึงมีต่อบุคคลอื่น ทั้งในระดับเดียวกัน สูงกว่าหรือต่ำกว่า โดยสัมพันธ์กับหลักการทำงานตามนโยบายของรัฐ เช่น หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี 6 ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

1.4 ความคาดหวังที่องค์กรอยากให้ผู้ปฏิบัติรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน โดยครอบคลุมทั้งความคาดหวังให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีพฤติกรรมเชิงบวก เช่น คาดหวังให้ครูมีความเป็นครูตามสถานภาพของวิชาชีพ และมีค่านิยมสร้างสรรค์ 5 ประการ ได้แก่ กล้ายืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่เลือกปฏิบัติ และมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และลดพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การทำน้อยกว่าหรือมากกว่ากฎหมาย และการทำตามกฎหมายแต่ใช้วิธีที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

๕๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2. จรรยาบรรณตามหลักศาสนา

นอกจากจรรยาบรรณตามกฎหมายวิชาชีพครูแล้ว ในศาสนาพุทธได้กำหนดจรรยาบรรณของครูโดยเรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม ไว้เป็นคุณธรรมของคนผู้สั่งสอนหรือให้การศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์คุณ 7 ประการ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2557, น. 27)

2.1 น่ารัก มีเมตตา กรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของเขา เข้าถึงจิตใจ เป็นที่วางใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

2.2 น่าเคารพ เป็นผู้หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ และมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ ปลอดภัย

2.3 น่ายกย่อง คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ศิษย์อึ้งและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ

2.4 รู้จักพูด คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

2.5 อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์

2.6 ถอดเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ ๆ ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

2.7 ไม่ชักนำในอูฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

3. จรรยาบรรณตามกฎหมายวิชาชีพครู

จรรยาบรรณที่สำคัญในวิชาชีพครูกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตราที่ 9 และ 50 ซึ่งกำหนดไว้เป็นมาตรฐานการปฏิบัติตนต่อวิชาชีพและบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยจรรยาบรรณ 5 ด้าน นอกจากนั้นยังกำหนดไว้ในข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 โดยกำหนดแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา 2556, น. 72-74)

3.1 จรรยาบรรณต่อตนเอง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจสังคม และการเมืองอยู่เสมอ โดยข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้ว่าต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตารางที่ 14.2 ตัวอย่างพฤติกรรมของจรรยาบรรณต่อตนเอง

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
1. ประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี 2. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามประเพณีและวัฒนธรรมไทย 3. ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด 4. ศึกษา หาความรู้ วางแผนพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และสะสมผลงานอย่างสม่ำเสมอ	1. คั่นคว้า แสวงหาและนำเทคนิคด้านวิชาชีพที่พัฒนาและก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับมาใช้แก่ศิษย์และผู้รับบริการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์เกี่ยวข้องกับบอบายมุขหรือสิ่งเสพติดจนขาดสติหรือแสดงกิริยาไม่สุภาพ เป็นที่น่ารังเกียจในสังคม 2. ประพฤติผิดทางชู้สาวหรือมีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ 3. ขาดความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่ จนเกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ 4. ไม่รับรู้หรือไม่แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติหน้าที่ 5. ขัดขวางการพัฒนาองค์การจนเกิดผลเสียหาย

ที่มา: ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550. น. 50.

3.2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ โดยข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้ว่าต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 14.3 ตัวอย่างพฤติกรรมของจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
1. แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ 2. รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ 3. ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้ 4. อุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของวิชาชีพ 5. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ตามกฎระเบียบและแบบแผนของทางราชการ 6. เลือกใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง สร้างสรรค์เทคนิควิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ 7. ใช้องค์ความรู้หลากหลายในการปฏิบัติหน้าที่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในองค์กร	1. เข้าร่วมกิจกรรมของวิชาชีพหรือองค์กรวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์ ไม่แสดงความภาคภูมิใจในวิชาชีพ 2. ดุหมั่นเหี้ยมหยามให้ร้ายผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ศาสตร์ในวิชาชีพ หรือองค์กรวิชาชีพ 3. ประกอบการทำงานอื่นที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา 4. ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่รับผิดชอบ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือแบบแผนของทางราชการจนก่อให้เกิดความเสียหาย 5. คัดลอกหรือนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน 6. ใช้หลักวิชาการที่ไม่ถูกต้องในการปฏิบัติวิชาชีพ ส่งผลให้ศิษย์หรือผู้รับบริการเกิดความเสียหาย 7. ใช้ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ หรืออาศัยองค์กรวิชาชีพแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่น

ที่มา: ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550. น. 51.

3.3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาคโดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ โดยข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้ว่าต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 14.4 ตัวอย่างพฤติกรรมของจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
1. ให้ความปรึกษาหรือช่วยเหลือศิษย์และผู้รับบริการด้วยความเมตตากรุณาอย่างเต็มกำลังความสามารถและเสมอภาค 2. สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อปกป้องสิทธิเด็กเยาวชน และผู้ด้อยโอกาส 3. ตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศิษย์และผู้รับบริการได้รับการพัฒนาตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล 4. ส่งเสริมให้ศิษย์และผู้รับบริการสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 5. ให้ศิษย์และผู้รับบริการมีส่วนร่วมวางแผนการเรียนรู้และเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง	1. เสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ศิษย์และผู้รับบริการด้วยการรับฟังความคิดเห็น ยกย่องชมเชย และให้กำลังใจอย่างกัลยาณมิตรลงโทษศิษย์อย่างไม่เหมาะสม 2. ไม่ใส่ใจหรือไม่รับรู้ปัญหาของศิษย์หรือผู้รับบริการ จนเกิดผลเสียหายต่อศิษย์หรือผู้รับบริการ 3. ดุหมั่นเหี้ยมดุด่าศิษย์หรือผู้รับบริการ เป็นผลให้ได้รับความอับอายหรือเสื่อมเสียชื่อเสียง 4. เปิดเผยความลับของศิษย์หรือผู้รับบริการ เป็นผลให้ได้รับความอับอายหรือเสื่อมเสียชื่อเสียง 5. จูงใจ โน้มน้าว ยุยงส่งเสริมให้ศิษย์หรือผู้รับบริการปฏิบัติขัดขึ้นต่อศีลธรรมหรือกฎระเบียบ 6. ชักชวน ใช้อ้าง วานศิษย์หรือผู้รับบริการให้จัดซื้อ จัดหาสิ่งเสพติด หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข 7. เรียกร้องผลตอบแทนจากศิษย์หรือผู้รับบริการในงานตามหน้าที่ที่ต้องให้บริการ

ที่มา: ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550. น. 52-53.

3.4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาพึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ โดยข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้ว่าพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 14.5 ตัวอย่างพฤติกรรมของจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
1. เสียสละ เอื้ออาทร และให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ 2. มีความรัก ความสามัคคี และร่วมใจกันผนึกกำลังในการพัฒนาการศึกษา	1. ปิดบังข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงาน จนทำให้เกิดความเสียหายต่องานหรือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ 2. ปฏิเสธความรับผิดชอบ โดยตำหนิ ให้อายผู้อื่นในความบกพร่องที่เกิดขึ้น 3. สร้างกลุ่มอิทธิพลภายในองค์กรหรือกลั่นแกล้งผู้ร่วมประกอบวิชาชีพให้เกิดความเสียหาย 4. เจตนาให้ข้อมูลเท็จหรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิดความเสียหายต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ 5. วิพากษ์วิจารณ์ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพในเรื่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือแตกความสามัคคี

ที่มา: ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550. น. 53.

3.5 จรรยาบรรณต่อสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้ว่าพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 14.6 ตัวอย่างพฤติกรรมของจรรยาบรรณต่อสังคม

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
1. ยึดมั่น สนับสนุน และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 3. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้และสามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 4. เป็นผู้นำในการวางแผนและดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม	1. ไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่จัดเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งทางตรงหรือทางอ้อม 2. ไม่แสดงความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม 3. ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนหรือสังคม

ที่มา: ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550. น. 53-54.

4. การดำเนินการทางจรรยาบรรณในวิชาชีพครู

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตราที่ 21 กำหนดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพที่มีอำนาจและหน้าที่ประการหนึ่งตามมาตรา 25 (2) คือ การกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา นอกจากนั้นคุรุสภาได้ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา, 2553, น. 69-88) ซึ่งกำหนดรายละเอียดสำคัญได้แก่

4.1 คณะอนุกรรมการสอบสวนการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ คณะอนุกรรมการสืบสวนและคณะอนุกรรมการสอบสวนการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพมีอำนาจและหน้าที่ ในการพิสูจน์ความจริงในข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษด้วยการดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง 2) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเว้นแต่กรณีที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็นพุ่มเพื่อยหรือเพื่อประวิงเวลา 3) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณีพยานบุคคล หรือ พยานผู้เชี่ยวชาญทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษ 4) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารหรือวัตถุส่งเอกสารหรือวัตถุที่เกี่ยวข้อง และ 5) ออกไปตรวจสถานที่

4.2 การคัดค้านอนุกรรมการสอบสวน ผู้ถูกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษมีสิทธิคัดค้านภายใน 7 วันนับแต่วันรับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสอบสวนหรือนับแต่วันที่ได้รับทราบสาเหตุแห่งการคัดค้าน โดยทำหนังสือแสดงข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้าน ยื่นต่อประธานกรรมการ

4.3 คำวินิจฉัย คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพมีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

4.3.1 ตักเตือน

4.3.2 ภาคทัณฑ์

4.3.3 พักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา มีกำหนดตามเวลาที่เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 5 ปี

4.3.4 เพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา

4.4 การอุทธรณ์ ครูสภาได้ออกข้อบังคับครูสภาว่าด้วยการอุทธรณ์คำวินิจฉัยการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการอุทธรณ์คำวินิจฉัยการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้อุทธรณ์ที่เห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมสามารถอุทธรณ์ได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้ส่งคำสั่งครูสภาไปยังผู้อุทธรณ์ ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่ยอมลงนามรับทราบคำสั่งครูสภา ให้ปิดคำสั่งครูสภา ณ ภูมิลำเนาของผู้อุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ผู้อุทธรณ์ซึ่งถูกพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต เมื่อได้รับทราบคำสั่งครูสภาแล้ว ให้ตอบรับทราบพร้อมส่งใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษาคืนให้ครูสภาภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง ซึ่งการนับระยะเวลาพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้นับตั้งแต่วันที่ผู้อุทธรณ์รับทราบคำสั่งครูสภาหรือวันที่ปิดคำสั่งครูสภา ณ ภูมิลำเนาของผู้อุทธรณ์แล้วแต่กรณี

จรรยาบรรณตามกฎหมายวิชาชีพครูจึงมีความสอดคล้องกับจรรยาบรรณตามหลักศาสนา โดยมีองค์ประกอบครบตามหลักการขององค์ประกอบจรรยาบรรณ รวมทั้งเป็นจรรยาบรรณที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยโดยรับการอุทธรณ์ของครูเพื่อให้มีการดำเนินการทางจรรยาบรรณที่ถูกต้องและยุติธรรม

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เรื่องที่ 14.2.3 ปัญหาจรรยาบรรณของครู

ปัญหาจรรยาบรรณของครูที่สำคัญ ได้แก่

1. ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณ โดยครูไม่ได้อ่านจรรยาบรรณที่กำหนดไว้ และหน่วยงานไม่ได้เผยแพร่จรรยาบรรณอย่างจริงจัง ซึ่งโดยหลักการแล้ว ผู้อยู่ในวิชาชีพไม่สามารถปฏิเสธว่าไม่รู้ว่ามีจรรยาบรรณอะไรบ้าง

2. ครูไม่มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ การที่จรรยาบรรณมีสาระครอบคลุมความรู้ความสามารถ เจตคติ และทักษะอย่างหลากหลาย ทำให้ครูต้องมีการพัฒนาตามจรรยาบรรณในหลายด้าน ซึ่งบางด้านเป็นสิ่งที่ครูมีอยู่ในตัวหรือได้รับการพัฒนาปลูกฝังมาก่อน บางด้านเป็นสิ่งใหม่หรือเป็นสิ่งที่เก่าแต่ไม่ได้รับการพัฒนามาก่อน ครูจึงไม่มีความรู้และทักษะตามจรรยาบรรณหลายประการ เช่น 1) ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง: ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ 2) ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ: ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ 3) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ: ครูขาดทักษะในการให้คำปรึกษาและให้คำปรึกษาด้วยความเมตตา 4) ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ: ครูขาดทักษะในการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษา และ 5) ด้านจริยธรรมต่อสังคม: ครูขาดความรู้ด้านการเป็นผู้นำอนุรักษ์ภูมิปัญญา

3. ครูไม่ตระหนักถึงความสำคัญของจรรยาบรรณ โดยบุคลากรขาดอุดมการณ์ในการเป็นครู การไม่มีเวลาเพียงพอที่จะพัฒนาตนตามจรรยาบรรณ การให้ความสำคัญกับเรื่องอื่นมากกว่าจรรยาบรรณ ขาดทักษะการคิดและตัดสินใจที่ดี นอกจากนั้นองค์กรที่เกี่ยวข้องยังมีการประชาสัมพันธ์เน้นย้ำไม่เพียงพอ การจัดระบบงานไม่เอื้อต่อการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ รวมทั้งมีการติดตามการปฏิบัติตามจรรยาบรรณไม่เพียงพอ บัณฑิตดา จินดาทอง (2559, น. 146) ได้สรุปผลการดำเนินการประพฤติดิจรรยาบรรณของวิชาชีพ ตั้งแต่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2558 (มีนาคม 2558) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14.7 สรุปผลการดำเนินการประพจน์พิจารณาบรรณของวิชาชีพ ปี 2555-2558

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ/คำสั่ง	ปี2555	ปี2556	ปี2557	ปี2558	รวม
เลขานุการครูสภา					
ไม่รับไว้พิจารณา	3	27	8	-	38
ยุติเรื่อง	-	11	24	23	58
ยกข้อกล่าวหา/ข้อกล่าวโทษ	-	5	4	2	11
ตักเตือน	1	0	0	-	1
ภาคทัณฑ์	2	3	1	-	6
พักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ	2	4	3	-	9
เพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ	-	-	2	-	2
รวม	8	50	42	25	125

จากผลการดำเนินงานกรณีผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาประพจน์พิจารณาบรรณของวิชาชีพจำนวน 125 คดี จำแนกประเภทของความผิดได้ 7 กรณี คือ การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบ 16 คดี ทำร้ายร่างกาย (นักเรียนและผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกัน) หรือลงโทษนักเรียนผิดระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ 23 คดี ใช้อาวุธ 18 คดี ความผิดเกี่ยวกับเพศ 16 คดี การพนันหรือดื่มสุรา 1 คดี ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน 15 คดี และอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา เช่น ยึดโทรศัพท์หรือทองของนักเรียน นำความเท็จฟ้องผู้อื่น 26 คดี

บัณฑิตา จินดาทอง (2559, น. 147) ได้เสนอตัวอย่างการประพจน์พิจารณาบรรณต่อตนเอง กรณีผู้ ประกอบวิชาชีพครูอาสาช่วยเหลืองานวัดเก็บรักษาเงินในงานผูกพัทธสีมาฝังลูกนิมิต ถือโอกาสนำเงินที่ ประชาชนบริจาคบางส่วนใส่ กระเป๋าตนเอง ซึ่งทางวัดจับภาพไว้ได้ด้วยกล้องวงจรปิด แล้วนำไปให้สื่อมวลชน ลงทางสื่ออินเทอร์เน็ต

คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต จึงมี ความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งเป็นเงินบริจาคโดยประชาชนที่มีจิตศรัทธาได้ร่วมกันบริจาคทำบุญให้แก่วัด พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความ ศรัทธาของประชาชน และเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่ศิษย์หรือผู้รับบริการหรือ ประชาชน รวมทั้งเสียชื่อเสียงขององค์กรวิชาชีพ อันเป็นการกระทำผิดจรรยาบรรณต่อตนเองและจรรยาบรรณ วิชาชีพ ตามมาตรา 50(1)(2) แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและ บุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 จึงมีมติให้เพิก ถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครูดังกล่าว

อนึ่ง การที่จรรยาบรรณมีลักษณะเป็นหลักการทางจริยธรรมสำหรับคนทั้งหมดในสังคมของวิชาชีพ เช่นเดียวกับที่ หลักธรรมเป็นหลักจริยธรรมของทุกคนของศาสนานั้น ทำให้ครูที่มีพื้นฐานทางคุณธรรมจริยธรรมมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความ เคารพหลักจรรยาบรรณในวิชาชีพ และยังมีครูอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ยอมรับจรรยาบรรณและประพจน์พิจารณาบรรณ ซึ่งเป็นหน้าที่ ขององค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องพยายามพัฒนาครูในส่วนหลังนี้ และทำให้วิชาชีพมีปัญหจรรยาบรรณน้อยที่สุด

เรื่องที่ 14.2.4 แนวทางการพัฒนาจรรยาบรรณของครู

แนวทางการพัฒนาจรรยาบรรณของครูอาจกระทำได้ทั้งการใช้หลักวิชาการทางด้านจิตวิทยาในการกำหนดและพัฒนาจรรยาบรรณ การพัฒนาคุณสมบัติของบุคคลในวิชาชีพ และการพัฒนาบทบาทของหน่วยงาน ดังนี้

1. การใช้แนวคิดอิทธิพลสังคมในการพัฒนาจรรยาบรรณ

แนวคิดอิทธิพลสังคมเป็นแนวคิดทางจิตวิทยา กลุ่มทฤษฎีจิตวิเคราะห์ซึ่งเน้นความสำคัญของสังคมในการสร้างลักษณะทางจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคม และกลุ่มทฤษฎีสังคมวิเคราะหที่เชื่อว่าจริยธรรมเกิดขึ้นและพัฒนาพร้อม ๆ กับสังคมและเผ่าพันธุ์ ดังที่พบว่าสังคมระดับต่าง ๆ เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ชุมชน มีอิทธิพลในการพัฒนาให้คนเป็นผู้มีจริยธรรมหรือไร้จริยธรรม (โกศล มีคุณ, 2539, น. 121) การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการพัฒนาจรรยาบรรณครูสามารถกระทำทั้งในการกำหนดกฎข้อบังคับและกรอบจรรยาบรรณที่มุ่งให้สังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาจรรยาบรรณของครูแต่ละคน และนำมาใช้ในการปฏิบัติงานในหน่วยงานของครู โดยหน่วยงานต้องสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมและตัวแบบที่จะช่วยพัฒนาจรรยาบรรณของครู

2. การพัฒนาคุณสมบัติของผู้มีจรรยาบรรณ

คุณสมบัติของผู้ที่อาจถือได้ว่าเป็นผู้มีจรรยาบรรณคือผู้ที่ปฏิบัติตามหลักการ 4 ประการตามทฤษฎีจรรยาบรรณ คือ (ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2548, น. 15-16)

2.1 ผู้ที่ยึดผลลัพธ์หรืออรรถประโยชน์ หมายถึง การเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยยึดผลลัพธ์ของงานหรือประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้น ซึ่งต้องเป็นผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่ดีทั้งต่อตนและส่วนรวม ทั้งนี้ผลของงานต้องเน้นที่คุณภาพเป็นสำคัญ

2.2 เป็นผู้ยึดหลักความสัมพันธ์ หมายถึง เป็นบุคคลที่ต้องการเป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นระดับเดียวกัน ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้บังคับบัญชา โดยเฉพาะกับผู้รับบริการและประชาชน รู้จักการเคารพซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี รู้จักการทำงานเป็นทีม

2.3 เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ หมายถึง เป็นบุคคลที่ยึดถือปฏิบัติตามกฎ ระเบียบที่มีอยู่ และ คำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่นโดยไม่หลบเลี่ยง

2.4 เป็นผู้ใช้วิธีการที่ถูกต้อง หมายถึง เป็นผู้กระทำถูกต้องตามกระบวนการ วิธีการที่องค์กรกำหนดไว้ ไม่ปฏิบัติโดยข้ามขั้นตอน หรือข้ามผู้บังคับบัญชา

3. การพัฒนาบทบาทของหน่วยงาน

ครูสภาเป็นองค์กรวิชาชีพที่รับผิดชอบเกี่ยวกับจรรยาบรรณของครูและผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาอื่น ๆ แต่การพัฒนาจรรยาบรรณของครูต้องอาศัยหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมมือกัน ซึ่งอาจดำเนินการตามหลักการดังต่อไปนี้ (ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2548, น. 16-23)

3.1 การกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณ หน่วยงานที่รับผิดชอบการกำหนดจรรยาบรรณ ในวิชาชีพ ควรจัดทำจรรยาบรรณตามแนวทางดังนี้

- 3.1.1 กำหนดจรรยาบรรณให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและปัญหาที่องค์กรประสบอยู่
- 3.1.2 เลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กร เนื่องจากการจัดทำจรรยาบรรณสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น ในลักษณะของข้อบังคับ ประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด เป็นต้น
- 3.1.3 เขียนจรรยาบรรณเป็นเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน สั้น กระชับ และเข้าใจง่าย ไม่ซ้ำกับหลักการหรือแนวทางปฏิบัติที่ระบุอยู่แล้วในรูปแบบวินัย ข้อบังคับ คำสั่ง เพราะเป็นข้อที่ต้องปฏิบัติตามคู่กันอยู่แล้ว
- 3.1.4 กำหนดข้อพึงปฏิบัติที่อยู่ในวิสัยที่จะปฏิบัติตามได้

3.2 การนำจรรยาบรรณไปสู่การปฏิบัติ การจะทำให้จรรยาบรรณประสบผลตามเป้าหมายจะต้องมีมาตรการผลักดันให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้แนวทางที่สำคัญ เช่น

- 3.2.1 กำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสรรหา
- 3.2.2 สร้างเป็นเงื่อนไขในการปฐมนิเทศ
- 3.2.3 บรรจุและสอดแทรกไว้ในหลักสูตรการพัฒนาเจ้าหน้าที่
- 3.2.4 ใช้เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่ง
- 3.2.5 ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ประพฤติตามมาตรฐานให้เป็นที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- 3.2.6 ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร
- 3.2.7 ผู้บังคับบัญชาประพฤติตนในฐานะเป็นต้นแบบ (Role Model)

3.3 การสร้างความสำเร็จ การนำจรรยาบรรณไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องสร้างมาตรการเสริมและสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่

- 3.3.1 มาตรการเสริมหรือปัจจัยสนับสนุน เช่น
 - 1) การสร้างความรู้และเจตคติให้ทุกคนรับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงผลดีและคุณค่าที่จะได้รับจากการประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณ
 - 2) การใช้มาตรการยกย่องให้รางวัล เช่น จัดให้มีการชมเชย มอบรางวัลแก่ผู้ประพฤติในกรอบของจรรยาบรรณ เป็นต้น
 - 3) การสร้างแบบอย่างที่ดี โดยการนำตัวอย่างที่ดีมาให้สังคมครูได้รับรู้

4) การตั้งชมรม / เครือข่าย ควรสนับสนุนให้เกิดชมรมเครือข่ายในการเสริมสร้างและพัฒนามาตรฐานจรรยาบรรณโดยสมัครใจ

5) จัดกิจกรรมรณรงค์ เช่น การจัดประกวดคำขวัญ กลอน บทความ ภาพเขียนเกี่ยวกับจรรยาบรรณ เป็นต้น

6) การประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรในวิชาชีพและประชาชนได้รับรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

7) การศึกษาดูงาน โดยศึกษาดูงานหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีของการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ หรือให้หน่วยงานอื่นมาดูงานเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณให้มากขึ้น

3.3.2 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

1) บุคลากรในวิชาชีพมีความเข้าใจในเนื้อหาและความหมายที่กำหนดไว้อย่างถ่องแท้ (Understanding)

2) บุคลากรในวิชาชีพยอมรับ ศรัทธาต่อคุณค่าของมาตรฐานจรรยาบรรณที่กำหนด และนำมายึดถือเป็นหลักหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน (Internalize)

3) บุคลากรในวิชาชีพนำจรรยาบรรณที่ตนยอมรับไปปฏิบัติงานเป็นปกติของชีวิต (Commitment as a way of life)

การพัฒนาจรรยาบรรณจึงเป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้และอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานและสังคม โดยมีการดำเนินงานแบบครบวงจรและจริงจังต่อเนื่อง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระตอนที่ 14.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 4.2

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 14 ตอนที่ 14.2

ตอนที่ 14.3

วินัยของครู

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 14.3 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละตอน

หัวเรื่อง

- เรื่องที่ 14.3.1 ความสำคัญของวินัยต่อครูและวิชาชีพครู
- เรื่องที่ 14.3.2 วินัยที่สำคัญในวิชาชีพครู
- เรื่องที่ 14.3.3 ปัญหาวินัยของครู
- เรื่องที่ 14.3.4 แนวทางการพัฒนาวินัยของครู

แนวคิด

1. วินัยมีความสำคัญในการเป็นมาตรการส่งเสริมการกระทำที่ดีของครู และเป็นมาตรฐานของหน่วยงานในการป้องกันและดำเนินการกับผู้กระทำผิดวินัย ซึ่งผู้กระทำผิดวินัยจะได้รับผลที่กระทบต่อการประกอบวิชาชีพ
2. วินัยมีขอบเขตครอบคลุมงานทุกด้านของครู โดยจัดลำดับการกระทำผิดเป็นวินัยร้ายแรงและวินัยไม่ร้ายแรง โทษที่รุนแรงที่สุดคือการไล่ออกจากราชการ ทั้งนี้ครูสามารถอุทธรณ์และร้องทุกข์ทางวินัยได้
3. ปัญหาวินัยของครูครอบคลุมทั้งการกระทำผิดวินัยของครูในเกือบทุกด้านที่กฎหมายกำหนดไว้ และปัญหาการบริหารงานวินัยของหน่วยงานที่ไม่จริงจัง ไม่ครบวงจร ไม่ต่อเนื่อง และใช้มาตรการควบคุมมากกว่ามาตรการส่งเสริมการมีวินัย
4. แนวทางการพัฒนาวินัยของครูควรใช้แนวทางในการทำให้ครูยอมรับวินัยด้วยความสมัครใจมากกว่าการถูกบังคับ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นพื้นฐานของวินัยจึงเป็นแนวทางการพัฒนาที่ต้นเหตุซึ่งจะทำให้มีวินัยที่ยั่งยืนและนำไปใช้ประโยชน์กับการดำรงชีวิตในด้านอื่น ๆ ได้

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 14.3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์ความสำคัญของวินัยต่อครูและวิชาชีพครูได้
2. อธิบายปัญหาวินัยของครูได้
3. วิเคราะห์ปัญหาวินัยของครูได้
4. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาวินัยของครูได้

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เรื่องที่ 14.3.1 ความสำคัญของวินัยต่อครูและวิชาชีพครู

วินัยมีความสำคัญต่อครูและวิชาชีพครู ครูจึงต้องเข้าใจความหมายและความสำคัญของวินัยที่มีต่อบุคลากรครูและวิชาชีพครู ดังนี้

1. ความหมายของวินัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของวินัย ดังนี้

วินัย - หมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ (2556, น. 1121)

วงจันทร์ ชิวธาดาวิรุฬห์ ผู้อำนวยการกลุ่มวินัยและนิติการ สำนักงาน ก.ค.ศ ได้ให้ความหมายของวินัยไว้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2549, น. 551) ดังนี้

วินัย คือ กฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนอาจต้องรับโทษ กล่าวอีกนัยหนึ่ง วินัยหมายถึง การควบคุมความประพฤติของคนในองค์กรให้เป็นไปตามแบบแผนที่พึงประสงค์

2. ความสำคัญของวินัยต่อครูและวิชาชีพ

วินัยมีความสำคัญต่อครูและวิชาชีพในประเด็นสำคัญ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2538, น. 49-54, ประยงค์ เนาวบุตร 2546, น. 235 และวงจันทร์ ชิวธาดาวิรุฬห์ ในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2549, น. 555) ดังนี้

2.1 ความสำคัญของวินัยต่อครู วินัยมีความสำคัญต่อครู คือ

2.2.1 *ครูมีกรอบพฤติกรรมในวิชาชีพที่ชัดเจน* เนื่องจากบุคลากรในวิชาชีพมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย วินัยจึงเป็นกรอบพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในวิชาชีพเพื่อให้การอยู่และทำงานร่วมกันดำเนินไปด้วยดี ไม่ติดขัด ไม่ขัดแย้ง

2.2.2 *ครูมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีที่พึงประสงค์* เนื่องจากวินัยกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ไว้อย่างชัดเจนและมีบทลงโทษกำกับ จึงเป็นเครื่องควบคุมและผลักดันให้คนในวิชาชีพมีพฤติกรรมในทางที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องจนเป็นความเคยชิน

2.2.3 *ครูประสบความสำเร็จในวิชาชีพ* เพราะการปฏิบัติในกรอบของวินัยทำให้ครูไม่มีปัญหาในการปฏิบัติงาน ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ นอกจากนี้วินัยยังเป็นเครื่องหมายของการมีวัฒนธรรมและอารยธรรม ครูที่ปฏิบัติตามกรอบของวินัยจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้เจริญ

2.2.4 *ครูได้รับผลเชิงลบหากกระทำผิดวินัย* กรณีที่กระทำผิดวินัยครูจะได้รับผลสำคัญ ดังนี้

1) ถูกสอบสวน ถูกงดพิจารณาความดีความชอบ ถ้าถูกลงโทษหนักกว่าโทษภาคทัณฑ์จะไม่ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนในครั้งที่ถูกลงโทษ กรณีถูกสอบสวนวินัยร้ายแรงจะต้องรอการเลื่อนขั้นเงินเดือนไว้ก่อน ถ้าถูกลงโทษปลดออกหรือ

ไล่ออกจะไม่ได้เลื่อนขั้นเงินเดือนทุกครั้งที่มีการรอ ถ้าถูกลงโทษไล่ออกจะไม่ได้รับบำเหน็จบำนาญ อาจต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญาและทางแพ่ง นอกจากนั้นความผิดทางวินัยเป็นความผิดที่ยอมความกันไม่ได้ และไม่อาจชดเชยด้วยเงินเพื่อลบล้างความผิด

2) เสื่อมเสียชื่อเสียง เกิดความเสียหายต่อตนเอง ไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนบุคคลทั่วไป ไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการเท่าที่ควร

3) เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งเป็นความเดือดร้อนระยะยาวเพราะการดำเนินการทางวินัยมักจะใช้เวลานาน ผลของการตัดสินอาจกระทบต่อความเป็นอยู่ระยะยาว เช่น ปลดออกจากราชการ นอกจากนั้นความผิดทางวินัยไม่มีอายุความ และหากถูกสอบสวนวินัยร้ายแรง แม้ออกจากราชการไปแล้วก็สอบสวนต่อไปได้

2.2 ความสำคัญของวินัยต่อวิชาชีพ

2.2.1 วินัยเป็นกติกาของสังคมวิชาชีพที่ตกลงกันไว้ จึงแสดงถึงระดับคุณภาพของวิชาชีพและให้การประกันคุณภาพแก่สังคม

2.2.2 วินัยเป็นมาตรการส่งเสริมการกระทำดีและป้องกันการกระทำผิดของบุคคลในวิชาชีพเนื่องจากหากบุคลากรในวิชาชีพกระทำผิดวินัย เช่น การปลอมแปลงเอกสาร การเล่นอบายมุข จะมีผลทำให้เกิดความเสียหายต่องานในวิชาชีพด้วย

ในการพัฒนาครุ นั้น จึงอาจใช้จรรยาบรรณเป็นบรรทัดฐาน และใช้วินัยเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลพฤติกรรมของบุคลากรในวิชาชีพให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาวิชาชีพ

เรื่องที่ 14.3.2 วินัยที่สำคัญในวิชาชีพครู

วินัยในวิชาชีพครูกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 หมวดที่ 6 วินัยและการรักษาวินัย ซึ่งมีสาระครอบคลุมทั้ง การกระทำผิดวินัย โทษ และดำเนินการต่าง ๆ ทางวินัย โดยมีสาระที่สำคัญ ดังนี้ (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 หมวดที่ 6 และ วงจันทร์ ชิวธาดาวิรุจน์ ในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2549, น. 551-584)

1. การกระทำผิดวินัย

วงจันทร์ ชิวธาดาวิรุจน์ ได้ประมวลวินัยที่สำคัญในวิชาชีพครูตามสาระในหมวด 6 มาตรา 82-97ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2549, น. 555)

วินัยไม่ร้ายแรง ได้แก่

- 1) ไม่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 2) ไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาค และเที่ยงธรรม มีความวิริยะ อุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร
- 3) อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการของตนไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม หาประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น
- 4) ไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานทางการศึกษามติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาลโดยยึดถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ
- 5) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ แต่ถ้าเห็นว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหายแก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการ จะเสนอความเห็นเป็นหนังสือภายใน 7 วัน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งก็ได้ และเมื่อเสนอความเห็นแล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันเป็นหนังสือให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิม ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตาม
- 6) ไม่ตรงต่อเวลา ไม่อุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการและผู้เรียน ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
- 7) ไม่ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน ชุมชน สังคม ไม่สุภาพเรียบร้อยและรักษาความสามัคคี ไม่ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้เรียนและข้าราชการด้วยกันหรือผู้ร่วมงาน ไม่ต้อนรับและให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรมต่อผู้เรียนและประชาชนผู้มาติดต่อราชการ

- 8) กลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความจริง
 - 9) กระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสื่อมเสียความเที่ยงธรรมหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน
 - 10) เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท
 - 11) ไม่วางตนเป็นกลางทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน อาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตนแสดงการฝักใฝ่ ส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุนบุคคล กลุ่มบุคคลหรือพรรคการเมืองใด
 - 12) กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว
 - 13) ไม่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย ไม่ป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัย หรือละเลย หรือมีพฤติกรรมปกป้อง ช่วยเหลือมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาถูกลงโทษทางวินัยหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยสุจริต
- วินัยร้ายแรง ได้แก่**
- 1) ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ
 - 2) จงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาล ประมาทเลินเล่อหรือขาดความเอาใจใส่ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง
 - 3) ขัดคำสั่งหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง
 - 4) ละทิ้งหน้าที่ หรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง
 - 5) ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลานานเกินกว่า 15 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
 - 6) กลั่นแกล้ง ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงผู้เรียนหรือประชาชนผู้มาติดต่อราชการอย่างร้ายแรง
 - 7) กลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความจริง เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง
 - 8) กระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสื่อมเสียความเที่ยงธรรมหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการ โดยมุ่งหมายจะให้เป็นการซื้อขาย หรือให้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือวิทยฐานะใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นการกระทำอันมีลักษณะเป็นการให้หรือได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์อื่น เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับการบรรจุและแต่งตั้งโดยมิชอบ
 - 9) คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานทางวิชาการของผู้อื่นโดยมิชอบ หรือนำเอาผลงานทางวิชาการของผู้อื่น หรือจ้างวาน ใช้ผู้อื่นทำผลงานทางวิชาการ เพื่อไปใช้ในการเสนอขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนวิทยฐานะ หรือให้ได้รับเงินเดือนในอันดับที่สูงขึ้น
 - 10) ร่วมดำเนินการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงานของผู้อื่นโดยมิชอบ หรือรับจัดทำผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะมีความตอบแทนหรือไม่ เพื่อให้ผู้อื่นนำผลงานนั้นไปใช้ประโยชน์เพื่อปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนวิทยฐานะ หรือให้ได้รับเงินเดือนในอันดับที่สูงขึ้น

11) เข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการทุจริตโดยการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งอื่นที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุน หรือชักจูงให้ผู้อื่นกระทำการในลักษณะเดียวกัน

12) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือได้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ หรือกระทำการอื่นใดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

13) เสพยาเสพติด

14) เล่นการพนันเป็นอาชญา

15) กระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษา ไม่ว่าจะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของตนหรือไม่

2. โทษทางวินัย

การตัดสินผู้กระทำความผิดสามารถจัดแบ่งได้ ดังนี้

2.1 การตัดสินที่ไม่ถือเป็นโทษทางวินัย ใช้ในกรณีเป็นความผิดเล็กน้อยและมีเหตุอันควรงดโทษ เช่น เป็นความผิดครั้งแรก ได้แก่

2.1.1 การว่ากล่าวตักเตือน ผู้บังคับบัญชาอาจเรียกมาว่ากล่าวตักเตือนมิให้กระทำความผิดเช่นนั้นอีก หรือให้พิจารณาตักเตือนโดยไม่ต้องทำเป็นหนังสือ แต่อาจมีการบันทึกหมายเหตุประจำวันของหน่วยงานหรือของผู้บังคับบัญชา

2.2.2 การทำทัณฑ์บน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ทำเป็นหนังสือ

2.2.3 การสั่งให้ออกจากราชการ

2.2 การตัดสินที่เป็นโทษทางวินัย แบ่งเป็นโทษสำหรับการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง และโทษสำหรับการกระทำผิดวินัยร้ายแรง ดังนี้

ตารางที่ 14.8 การลงโทษทางวินัย

วินัยไม่ร้ายแรง	
1. ภาคทัณฑ์	- ใช้ลงโทษในกรณีที่เป็นความผิดเล็กน้อยหรือมีเหตุอันควรลดหย่อนโทษซึ่งยังไม่ถึงกับต้องถูกตัดเงินเดือน โดยไม่ต้องห้ามการเลื่อนขั้นเงินเดือน
2. ตัดเงินเดือน	- ใช้ลงโทษในกรณีที่เป็นความผิดที่ไม่ถึงกับเป็นความผิดร้ายแรงและไม่ใช้กรณีที่เป็นความผิดเล็กน้อย
3. ลดขั้นเงินเดือน	
วินัยร้ายแรง	
4. ปลดออก	- ใช้ลงโทษแก่กรณีที่เป็นความผิดวินัยร้ายแรงเท่านั้น โดยให้พิจารณาโทษตาม
5. ไล่ออก	พฤติการณ์แห่งการกระทำหรือความร้ายแรงแห่งกรณี

ที่มา: วังจันทร์ ชิวชาติวิรุจน์. (2549). คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ใน *รวมตัวอย่างความผิดทางวินัย อนุธรรม ร้องทุกข์ และการหารือข้อกฎหมาย* กรุงเทพฯ: จัดพิมพ์โดยสำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูสภา ลาตพร้าว. น. 551-552.

3. การดำเนินการทางวินัย

การดำเนินการทางวินัย หมายถึง กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการในการออกคำสั่งลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีลำดับก่อนหลังต่อเนื่องกัน ได้แก่ การตั้งเรื่องกล่าวหา การสืบสวนสอบสวน การพิจารณาความผิด การกำหนดโทษและการสั่งลงโทษ รวมทั้งการดำเนินการต่าง ๆ ในระหว่างการสอบสวนพิจารณา เช่น การสั่งพัก การสั่งให้ออกไว้ก่อนเพื่อรอฟังผลการสอบสวนพิจารณา อนึ่ง การสอบสวนเพื่อพิจารณาว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยหรือไม่ยังไม่ถือเป็นการดำเนินการทางวินัย การสืบสวนที่เป็นการดำเนินการทางวินัยจึงหมายถึงการสืบสวนกรณีที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องสืบสวนก่อน

หลักการดำเนินการทางวินัยเบื้องต้น

1) ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาพบผู้ได้บังคับบัญชาผู้ใดกระทำความผิดวินัย โดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นอยู่แล้ว ผู้บังคับบัญชาที่สามารถดำเนินการทางวินัยได้ทันที เช่น ผู้บังคับบัญชาพบเห็นการกระทำความผิด ก็อาจสั่งให้ผู้นั้นชี้แจงหรือรายงานข้อเท็จจริง และอาจสืบสวนผู้รู้เห็นประกอบการพิจารณาด้วย เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามิมีมูลกรณีเกิดขึ้นจริง ก็สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรมต่อไป

2) กรณีที่มีการร้องเรียนด้วยวาจา ให้จดปากคำและให้ผู้ร้องเรียนลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี พร้อมรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ ประกอบการพิจารณา แล้วดำเนินการให้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงโดยตั้งกรรมการสืบสวน หรือสั่งให้บุคคลใดไปสืบสวน หรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาสอบถามก็ได้ หากเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหา ก็ให้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนต่อไป

3) กรณีที่มีการร้องเรียนเป็นหนังสือ ผู้บังคับบัญชาต้องสืบสวนในเบื้องต้นก่อน หากเห็นว่าไม่มีมูลก็สั่งยุติเรื่อง ถ้าเห็นว่ามิมีมูลก็สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต่อไป ในกรณีที่หนังสือร้องเรียนไม่ลงลายมือชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องเรียน หรือเป็นการร้องเรียนที่ไม่ปรากฏตัวตนของผู้ร้องเรียน หรือไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่แน่นอนจะเข้าลักษณะของบัตรสนเท่ห์ ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีห้ามมิให้รับฟัง เพราะจะทำให้ข้าราชการเสียขวัญในการปฏิบัติหน้าที่

4. การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2548 หมวด 9 มาตรา 121-126 กำหนดเกี่ยวกับอุทธรณ์และการร้องทุกข์โดยมีสาระสำคัญ คือ การอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้ถูกกระทบสิทธิจากคำสั่งของฝ่ายปกครองใช้สิทธิโต้แย้งขอให้เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่ง โดยผู้อุทธรณ์ต้องอุทธรณ์เพื่อตนเองเท่านั้น ไม่อาจอุทธรณ์แทนผู้อื่นได้ โดยต้องอุทธรณ์เป็นหนังสือภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่งลงโทษ ส่วนการร้องทุกข์ หมายถึง ผู้ถูกกระทบสิทธิหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคำสั่งของฝ่ายปกครองหรือคับข้องใจจากการกระทำของผู้บังคับบัญชา ใช้สิทธิร้อง

ทุกข้อความเป็นธรรมขอให้เพิกถอนคำสั่ง หรือทบทวนการกระทำของฝ่ายปกครองหรือของผู้บังคับบัญชา โดยให้ส่งหนังสือร้องทุกข์สำหรับตนเองเท่านั้นภายใน 30 วันนับแต่วันรับทราบหรือควรทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์

การที่ครูมีบทบาทภาระหน้าที่รับผิดชอบกว้างขวาง ทั้งการพัฒนาคูคลและสังคม วินัยในวิชาชีพจึงต้องมีความกว้างขวางครอบคลุมภาระงานครูทั้งหมดเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู และเนื่องจากงานของครูมีความสำคัญและมีอิสระตามสถานภาพการเป็นวิชาชีพชั้นสูง วินัยครูจึงมีความเข้มงวดเพื่อสนองประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและควบคุมครูที่ไม่ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเกียรติที่ได้รับจากสังคม

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เรื่องที่ 14.3.3 ปัญหาวินัยของครู

ปัญหาวินัยของครูครอบคลุมทั้งปัญหาการทำผิดวินัยของครูที่มีการทำผิดอย่างหลากหลาย และปัญหาการบริหารงานวินัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความหลากหลายเช่นกัน โดยมีปัญหาเกี่ยวกับวินัยที่สำคัญ ดังนี้

1. ปัญหาการทำผิดวินัยของครู

สำนักงาน ก.ค.ศ. ได้จัดทำสถิติข้าราชการครูที่ถูกดำเนินการทางวินัยที่ยุติแล้วในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 (1 ตุลาคม 2548 - 30 กันยายน 2549) จำนวน 133 ราย โดยมีลักษณะความผิด 5 ลำดับแรก คือ ผิดระเบียบ ผู้สวอนาจาร การพนัน พัสดุก่อสร้าง ละทิ้งหน้าที่ราชการ (29 25 22 10 8 รายตามลำดับ) ในด้านรายละเอียดของการกระทำผิด สำนักงาน ก.ค.ศ. ได้พบว่าครูมีการทำผิดเกือบทุกด้านตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติ ดังตัวอย่างการกระทำผิดของครูในตารางที่ 14.9

ตารางที่ 14.9 ตัวอย่างความผิดทางวินัยของครู

ความผิด	ข้อเท็จจริง (พ.ศ. 2547 , 2549)	กรณี	โทษ
1. ความผิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันท์คู่สมรส	มีความสัมพันธ์ฉันท์คู่สมรสกับครูโรงเรียนเดียวกันถึงขั้นได้เสีย ทั้งที่ทั้งสองมีคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว	เป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง	ปลดออกทั้งสองราย
2. ความผิดเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ	เข้าไปหยอกล้อนักเรียนชั้น ป.4 หลายครั้ง ใช้มือลูบหลัง โอบไหล่ พยายามจับหน้าอก	เป็นผู้ประพฤติชั่ว	ลดขั้นเงินเดือน
3. ความผิดเกี่ยวกับการเสพสุรา การพนันและประพฤติตนไม่เหมาะสม	เมาสุราในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ เสียราชการ และเมาสุราในที่ชุมชน อย่างต่อเนื่อง	เป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง	ปลดออก

ตารางที่ 14.9 (ต่อ)

ความผิด	ข้อเท็จจริง (พ.ศ. 2547 , 2549)	กรณี	โทษ
4. ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเอกสาร	ปลอมบัตรประจำตัวและลายมือชื่อครูในโรงเรียนเดียวกันเพื่อกู้เงินสหกรณ์	เป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง	ไล่ออก
5. ความผิดเกี่ยวกับการเรียกหรือรับเงินหรือให้สินบน	เรียกรับเงินเพื่อฝากเข้าศึกษาต่อ เก็บเงินค่าเรียนพิเศษแต่ไม่มีการสอนและไม่คืนเงินให้แก่นักเรียน	เป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง	ปลดออก
6. ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอื่น ๆ	คิดว่านักเรียนด่าว่าตน จึงเตะนักเรียนซึ่งเป็นศิษย์ของตนจนได้รับบาดเจ็บ	เป็นผู้ประพฤติชั่ว	ลดขั้นเงินเดือน
7. ความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ	เปิดเผยข้อสอบของตนให้ผู้อื่นทราบโดยได้รับค่าตอบแทนหรือประโยชน์ส่วนตัว	เป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง	ไล่ออก
8. ความผิดเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามระเบียบและแบบธรรมเนียมของทางราชการ	ส่งพนักงานขับรถให้เอารถไปซ่อมโดยยังไม่ได้รับใบรายงานจากผู้รับผิดชอบตามขั้นตอนราชการ อยู่ซ่อมรถเปิดไม่ถูกกฎหมาย ไม่สามารถออกใบเสร็จได้ จึงซื้อใบเสร็จจากผู้อื่นมาเบิกและได้รับอนุมัติเงินค่าซ่อม ซึ่งเป็นราคาเหมาะสมกับการซ่อม	ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและแบบธรรมเนียมของทางราชการ	ภาคทัณฑ์
9. ความผิดเกี่ยวกับการละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ	ขาดราชการ 17 วันติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร แต่กลับมาปฏิบัติราชการอีกและขอเขียนใบลาภัยย้อนหลัง	ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการในคราวเดียวกันเกินกว่า 15 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร	ปลดออก

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *รวมตัวอย่างความผิดทางวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการหารือข้อกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ลาดพร้าว น. 3-94.

2. ปัญหาการบริหารงานวินัย

2.1 การบริหารงานวินัยไม่ครบวงจร ปัญหาการพัฒนางานวินัยครูเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้แก่ครูไม่เพียงพอ ครูส่วนหนึ่งจึงทำผิดวินัยโดยไม่รู้และไม่ตั้งใจ นอกจากนั้นยังไม่สามารถทำให้ครูยอมรับและตระหนักในสำคัญของวินัย รวมถึงการไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนและห้ามปรามครูในเรื่องวินัย และการเน้นการควบคุมมากกว่าการส่งเสริมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้การพัฒนางานวินัยไม่ครบวงจร

2.2 การบริหารงานวินัยไม่จริงจังและไม่ต่อเนื่อง ปัญหานี้ครอบคลุมทั้งความต่อเนื่องของหน่วยงานผลิตครูและหน่วยงานใช้ครู ตลอดจนความต่อเนื่องของการบริหารงานวินัยครูระหว่างประจำการนอกจากนั้นยังมีการบริหารงานวินัยอย่างไม่จริงจังเนื่องจากไม่ให้ความสำคัญ ไม่ให้ความสำคัญเป็นธรรม และไม่ต้องการให้หน่วยงานระดับสูงหรือสังคมรับรู้ปัญหาภายในหน่วยงาน

แม้ว่าจะมีการกำหนดวินัยอย่างเข้มงวดและกำหนดโทษที่รุนแรง แต่ครูยังมีการกระทำผิดวินัยในลักษณะต่าง ๆ ที่ครอบคลุมข้อห้ามทางวินัยแทบทุกด้าน การกระทำผิดทางวินัยอาจจะสะท้อนว่าครูยังมีความบกพร่องทางวินัยและ/หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีความบกพร่องทางวินัยและการบริหารงานวินัยเช่นกัน

เรื่องที่ 14.3.4 แนวทางการพัฒนาวินัยของครู

แนวทางการพัฒนาวินัยของครูต้องเน้นมาตรการส่งเสริมให้ครูมีวินัยในตนเองเป็นสำคัญ มาตรการในการปราบปรามควรใช้เป็นหนทางสุดท้าย เพราะวินัยในตนเองเกิดจากความศรัทธามากกว่าการบังคับ จึงควรเริ่มด้วยการพัฒนาคุณธรรม หรือนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ การพัฒนาวินัยครูจึงควรพัฒนาทั้งการบริหารงานวินัยของครูและหลักการพิจารณาความผิดวินัยของครู ดังนี้

1. การพัฒนาการบริหารงานวินัย

การบริหารงานวินัยเป็นปัจจัยสำคัญให้การสร้างเสริมวินัยประสบความสำเร็จและเป็นการดำเนินการเพื่อยับยั้งปัญหาวินัยที่จะเกิดขึ้น การบริหารงานวินัยที่พึงประสงค์ควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ครู เพื่อเป็นพื้นฐานของการมีจรรยาบรรณและวินัยเป็นวิธีการที่แก้ปัญหาที่สาเหตุและได้ผลระยะยาว

1.2 การพัฒนาเต็มระบบ คือ มีการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับวินัยที่ชัดเจนและต้องมีแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนด้วย เช่น มีการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการที่ชัดเจนและประสานกับงานด้านอื่น รวมทั้งประสานกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังต้องพัฒนาสภาพชีวิตและการทำงานของครูเนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่โน้มน้าวครูให้ทำผิดวินัย (ประวิณ ณ นคร, 2527, น. 14-15)

1.3 การพัฒนาที่ครบวงจร คือ ต้องทำทั้งด้านการส่งเสริมและการควบคุม โดยต้องแปลงข้อกำหนดเกี่ยวกับวินัยที่เป็นบรรทัดฐานของทุกคนในวิชาชีพให้เป็นพฤติกรรมของคนในองค์กรที่เข้าใจชัดเจนและตรงตามสภาพขององค์กร โดยต้องทำอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการติดตามดูแลอย่างจริงจัง และต้องพัฒนาครูตั้งแต่เริ่มเข้าสู่อาชีพและระหว่างปฏิบัติงานอาชีพด้วย เช่น มีการปฐมนิเทศ มีการให้คำปรึกษาและการนิเทศ ด้านวินัย

2. การพัฒนาหลักการพิจารณาความผิด

การพิจารณาความผิดของครูควรใช้หลักการ 2 ด้านประกอบกัน คือ

2.1 หลักนิติธรรม ได้แก่ การพิจารณาโดยยึดกฎหมายเป็นหลัก การกระทำใดที่จะเป็นการผิดวินัยต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าความผิดนั้นเป็นความผิดทางวินัยก็ไม่สามารถลงโทษได้

2.2 หลักมนุษยธรรม ได้แก่ การพิจารณาให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรมตามความเป็นจริงและตามเหตุผลที่ควรจะเป็น โดยมีได้คำนึงถึงเฉพาะความถูกผิดตามกฎหมาย

อนึ่ง ในการพิจารณากำหนดโทษนั้นนอกจากจะใช้หลักการ 2 ด้านข้างต้นแล้ว ยังต้องเพิ่มหลักการด้านอื่นเป็น 4 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักมโนธรรม หลักความเป็นธรรม และนโยบายของทางราชการด้วย จึงจะทำให้มีการพิจารณากำหนดโทษที่เหมาะสม คือไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป

อนึ่ง แม้ว่าวินัยจะเกิดขึ้นได้เพราะแรงจูงใจและแรงบังคับ แต่วินัยที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจจะจริงจังและยั่งยืนกว่าวินัยที่เกิดขึ้นโดยถูกบังคับ เพราะวินัยของครูคนหนึ่งไม่มีลักษณะคงที่ตลอดเวลา แต่อ่อนไหว เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ต่าง ๆ การพัฒนาวินัยโดยการส่งเสริมรากฐานคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจึงเป็นการสร้างสิ่งเหนี่ยวรั้งตนเองก่อนที่จะผิดพลาดและเผชิญกับการดำเนินการทางจรรยาบรรณ และวินัย ในการประกอบวิชาชีพ การเป็นครูที่ดีเพราะมีคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นความดีขั้นสูงสุดของครู การเป็นครูดีเพราะมีจรรยาบรรณเป็นกรอบควบคุมพฤติกรรมเป็นความดีที่รองลงมา และการเป็นครูดีเพราะเกรงกลัวต่อวินัยจึงเป็นความดีขั้นสุดท้ายในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ที่กำหนดให้การทำดีเพราะกลัวการลงโทษเป็นพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นต่ำ การทำดีเพราะเป็นกฎเกณฑ์สังคมเป็นความดีขั้นกลาง และการทำดีเพราะเป็นหลักการทางจริยธรรมเป็นความดีขั้นสูงสุด

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระตอนที่ 14.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 14.3
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 14 ตอนที่ 14.3

๔๐ ปี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). โรงเรียนสร้างคนมีจิตสาธารณะ. การศึกษา 2000
- โกวิท ประวาลพุกษ์. (2527). การพัฒนาจริยธรรม : การสอนเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาจริยศึกษา (หน่วยที่ 10). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช น. 563-600.
- โกศล มีคุณ. (2539). จริยธรรม และจรรยาบรรณในอาชีพครู ใน ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ มหาบัณฑิตหลักสูตรและการสอน (หน่วยที่ 13). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช น. 73-144.
- จินตนา ยูนิพันธุ์. (2548). จริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพพยาบาล (หน่วยที่ 8) นนทบุรี: สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช น. 349-413.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2542). Chaos Theory กับจุดเปลี่ยนสังคมไทย สื่อพลัง สมบัติ: กรณียศึกษากรุงเทพมหานคร. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล (ศาลายา) ถ่ายเอกสาร.
- บัณฑิตดา จินดาทอง. (2559). จรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษา (138-151) ในครูศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ. หมีแสน บรรณาธิการ วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต DPU Coolprint มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประยงค์ เนาวบุตร. (2546). คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาวิชาชีพของผู้บริหาร ใน ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา (หน่วยที่ 14) นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช น. 205-251.
- ประวิณ ณ นคร. (2527). แนวทางสร้างวินัยข้าราชการ. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาดพร้าว.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ.ปยุตโต) (2538). การพัฒนาจริยธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต) (2547). ธรรมานุชีวิต กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- . (ป.อ.ปยุตโต) (2557). พุทธวิธีในการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2551). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการส่งเสริมการซื่อสัตย์สุจริต กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน 120 หน้า
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- วงจันทร์ ชิวธาตาวีรुหน. (2549). คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ใน รวมตัวอย่างความผิดทางวินัย อุตธรณ์ ร้องทุกข์ และการหารือข้อกฎหมาย. จัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว น. 551-587.
- ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2548). คู่มือการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2550). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของประเทศต่าง ๆ กรุงเทพฯ: ฟริกหวาน กราฟฟิก.

- สารานุกรมวิชาชีพครู. (2550). เณลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- เสรี ลาขโรจน์. (2539). วินัยในอาชีพครู ใน *ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพมหาบัณฑิตหลักสูตรและการสอน* (หน่วยที่ 14) นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช น. 147-210.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. (2541). *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาวินัยและจริยธรรมของข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *กฎหมายและหนังสือเวียน ก.ค.ศ. เอกสารรวมเล่ม*.
- _____. (2549). *รวมตัวอย่างความผิดทางวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการหาข้อกฎหมาย* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (ม.ป.ป.). *วาระแห่งชาติด้านจริยธรรม ธรรมภิบาล และการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ* เอกสารเย็บเล่ม.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา. (สกสค.) (2548). *การแก้ปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา* เอกสารแผ่นพับ.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2550). *กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา* (เล่ม 3). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550 ก). *คุณธรรมนำความรู้ รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพฯ: วิถี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2550 ข). *รายงานเบื้องต้น การสร้างเสริมคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: วิถี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2550 ค). *สอนคุณธรรมอย่างไรให้ทรงสามัคคี*. กรุงเทพฯ: วิถี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- Longman, (2003). *Longman Dictionary of Contemporary English, The Living Dictionary*. (3rd ed.). Pearson Education Limited. Harlow, England.